

◆ MIRCEA POPA

**In memoriam:
Poezia ca ieșire din apocalipsa Istoriei**

Poezia practică de Marcel Mureșeanu este un continuu răspuns la provocările existenței, încercând o acomodare cu nenumăratele incertitudini ale destinului, pe care fenomenul de *trecere* blagiană la pune în fața fiecărui creator responsabil. Ea ni se prezintă ca o formă de luptă cu timpul nemilos care ne scurtează existența și ne produce zeci de răni sufletești, pe care nu le putem evita. Mersul labirintic al ființei umane prin lume îl găsim ilustrat în masiva antologie numită simplu *Timp* (2007-2016), care acumulează o nestimabilă experiență de viață transpusă în zeci de ipostazieri mai mult sau mai puțin terifiante sau relaxante, făcute să ne oblige să medităm asupra procedeelelor pe care le avem la îndemână de a obliga timpul să ni se supună. Răspunsurile sunt extrem de diferite, dar întotdeauna cu accente destinale puternice; „Depind tot mai mult / de creierul meu / depind tot mai mult de creierul meu/ depind tot mai mult de această mașinărie/ infernală/ tot mai mult/ tot/ tă!” (T), încât își dorește o abstractizare și un refugiu ocult în ascunzișurile acesteia; „Nu mai vreau viață reală/ nu vreau Locul Schimbării”, „Toate cuvintele le ia vântul și le împrăștie peste mulțimea de vietăți/pe jumătate adormite,/ iată-l pe cel ce-și spune *sfârșit!* cum se lipește pe sânul unui sân tumultuos/ și începe să se hrănească de acolo!” (*Ce vede vulturul*). În acest fel poezia sa este un continuu balans între aparență și esență, între ce este și ce poate fi, între aspirație și renunțare. Volumele „*Oracol*” (2010) și „*Cele patru triburi ale sfârșitului*” (2011), se prezintă ca noi ipostazieri a lumii imaginate de Marcel Mureșeanu în drumul său de afirmare și căutare continuă a fazelor de evoluție cele mai recente ale sub raportul expresivității, a decantării și forjării creatoare. Se poate vedea cu ochiul liber noua configurație a poeziei sale din această nouă fază nouă fază cu totul remarcabilă a poeziei sale, care îl așază cu îndreptățire în rândul celor mai de seamă voci lirice ale generației sale, propulsându-l pe un loc fruntaș în ierarhia poezilor care scriu și care trăiesc în acest moment în orașul nostru. În același timp este vorba despre un poet deosebit de fecund, care ia munca de creație în serios, activitatea sa literară numărând aproape 30 de volume publicate în peste 40 de ani de activitate literară, volume cuprinzând atât poezie, cât și proză eseistică și aforistică. Îndeosebi serialul său intitulat „*Monede și monade*”, pe care îl ține de peste zece ani încontinuu în paginile revistei „*Orașul*” sau ale „*Făcliei*” face dovada calităților de gânditor și liber cugetător, de om de spirit, ingenios calamburist și „paradoxist”. Legătura dintre acest ciclu și poezia practică în recente volume este una consubstanțială, amândouă stările de trăire ideatică hrănindu-se din aceeași substanță de urgență spirituală, ce pune

accentul pe parabolă și exprimarea sentențios-paradoxală a unui univers liric aflat în stare de expansiune. E vorba de o cotitură esențială pe care această poezie o înregistrează, mai ales după 2001, începând cu volumul „*Hărțuire textuală*”, și trecerea pronunțată a poetului spre abstractizare și concentrare a discursului liric, spre faza „paremiologică” am putea spune, când totul devine joc al spiritului. Înlocuind vechea poezie bazată pe aglutinarea unor stări de sentimente cu poezia bazată pe cumulara stărilor de spirit, de joc al inteligenței și joc al cuvântului, poezia lui Marcel Mureșeanu atinge un prag de concentrare și condensare rar întâlnit în poezia noastră, descinzând din cuceririle filosofic-dinamitarde ale lui Nichita, din jocul dialogat al stărilor comice ale lui Marin Sorescu sau reflecția perplexă a lui Mircea Ivănescu și Șerban Foarță. Ca rezultat al unei atare poziții conceptuale, poezia lui Marcel Mureșeanu ni se înfățișează adeseori sub forma unor atrăgătoare înscenări epice, cu aspect de fabulă sau parabolă, în care aspectul de „snoavă” nu face decât să potențeze sensurile multiple ale unei cazuistici umane, aflate mereu în situație de criză. Atacurile împotriva ființei umane cuprind un evantai tot mai complicat de situații și lovituri existențiale, din care poetul caută să găsească o stare de refugiu și salvare prin jocul nesfârșit de soluții ingenuu-scandaloase, care provoacă uimire și stupefacție. Numeroase poezii au aspect de „snoavă”, prezentându-se ca exerciții de virtuozitate și etalări de invenții lingvistice, apelul la o „regie” insolită a convențiilor, la schimbarea de registre și distanțarea de eveniment fiind folosită cu tot mai multă abilitate pentru o rezolvare cât mai departe de logica normală a lucrurilor. Caracterul ludic, histrionic merge mână-n mână cu caracterul parodic, cu fenomenul insolitării și destructurării, în care automatismele, aglomerările verbale sporesc la fiecare pas polisemia cuvântului, astfel ca finalul poeziei să producă o explozie neașteptată de sens, o abatere vizibilă de la „logica” discursului epic, care este deturnat acum într-o altă direcție, care aruncă în aer întreaga construcție de până atunci. „Starea de „oracol” creată e starea ambiguității și a perplexității ființei umane pusă brutal în fața unor fapte de viață și a unor întâmplări insolite cărora trebuie să le dea un răspuns cât mai mulțumitor. Apelul la „singularitatea” mitului este în fiecare caz o poartă spre metafizic. Vom da doar două exemple de poezie care ni se par reprezentative: „S-a făcut dimineață. S-a făcut seară./ Altceva nu se știe a face./ Să tăcem împreună/cele șapte secunde ale Creației” (2). Sau: „Singurătatea nicicând nu-i singură, e cu noi!/ Ea ciocnește paharul cu craniile noastre!” (49). Precum se vede, sensul realului e erodat de imaginar, pretextul minor și banal al înscenării derapează prin propoziția finală, sporindu-i puterea de sugestie, capacitatea de relaționare cu înțelesurile mari și grave ale ființei umane. În „starea de oracol”, lumea obișnuiește să pună întrebări spre a afla câte ceva despre viitor, astfel încât tensiunile cresc și măresc starea de așteptare a cititorului aflat în situația mereu veche și mereu nouă de proscris, de victimă a absolutului zeiesc, deoarece omul ajunge să poposească la Delfi numai când e strâns cu ușa, adică în situația de urgență, care apelează la un sistem textualist atrăgător, după cum o experimentează în *Hărțuirea textuală sau a doua față a Crinului* (2001), când are loc o schimbare de registru radicală, obișnuindu-ne cu expurgarea metaforei și cu apelul la fața nudă a cuvântului, cu refugiul în imaginarul salvator. O astfel de „situație de urgență” creează Marcel în poezia lui

gravă și plină de angoase, când omul somează divinitatea spre a-i răspunde în ultima clipă. Întregul volum capătă prin urmare acest aer ezitant și ezoteric al dialogului cu miturile, cu ritualurile și cu forța lor premonițională. Aerul de sacerdot pe care și-l asumă poetul, oficiind și gestionând clipa de așteptare omului este extrem de bine surprinsă de poet, acoperind hieroglifa viitorului cu o aură criptic-solemnă, de nebuloasă impenetrabilă. Răspunsul dat de cele mai multe ori de poet la întrebările neliniștitoare asupra viitorului său țin de o ingeniozitate a gestului firesc care dobândește însă aerul de sacralitate necesar pentru a deveni neobișnuit, plin de o absconsitate ontologic-sapientțială: „Omul acela avea o putere a sa,/ făcea păsările să cânte noaptea/pe unde trecea,/ dar ele nu știau ce fac,/erau păsări somnambule./ Copiii se trezeau și ascultau/ cântecul/ și ziceau c-a venit Dumnezeu.” (32).

Starea oracular-criptică a omului aflat în fața „imperiului crepuscular” al întrebărilor existențiale este complinită în *Cele patru triburi ale sfârșitului* cu o stare de veghe activă, de amenințare iminentă. De data aceasta, omul e apăsător în chip direct de starea de apocalipsă, de sfârșit inevitabil și, dacă în *Oracol* mai era posibilă o păsuire, o amânare, acum vulnerabilitatea ființei e văzută într-un proces de scadență irepresibilă. Aici omul se confruntă direct cu Moartea și formele ei de luare în posesie, aspectele „murtudinii” fiind plasate acum în prim plan. Iau la întâmplare câteva poezii, din care citez câteva versuri: „Fumega-vom și ne vom veseli/și multă albeață va pune pe ochiul nostru/lingura celui ce ne caută prin vasul de lut/...iar câinii vor muri înaintea noastră”(Așa va fi); „Iată, îți arăt chiar amurgul tău” (*Profetul*); „Au înghețat merele. Pe ele, băieți!/Astea-s merele morților” (*Merele morților*); „Rana e farul/ de pe țărnel trupului nostru/ care face cu ochiul/ Morții din larg” (*Remember*). În lumea gândită de Marcel Mureșeanu nu există nici măcar posibilitatea de judecată, deoarece legile omului s-au îndreptat împotriva lui, iar existența sa a devenit un fel de „celulă” din care adevărul lipsește cu desăvârșire, ca în această antologică piesă a absurdului: „Toți judecătorii sunt îmbrăcați în negru,/Toți avocații sunt îmbrăcați în negru./Toți grefierii sunt îmbrăcați în negru./Toți procurorii sunt îmbrăcați în negru,/doar adevărul e îmbrăcat în alb,/dar el nu are ce căuta acolo!”(*Celula goală*). Lumea sfârșitului din poezia lui M.M. e reprezentată emblematic de omul condamnat, de inculpatul etern dus la judecată la fel ca strămoșii noștri adamici care au gustat din pomul cunoașterii. Acest mod de a pune problema ne trimite la metafora omului păcătos, ce stă față-n față cu divinitatea la scaunul judecății veșnice. *Cele patru triburi ale sfârșitului* sunt cele patru stări, corespunzătoare celor patru elemente primordiale, pe care omenirea le ia în fața confruntării cu veșnicia. Ar mai putea avea el o soluție de scăpare? Nu prea se întrezărește mare lucru, când toate căile de urmat sunt compromise. Și totuși, drumul spre Moarte mai poate fi amânat, în fața Omului ivindu-se posibilitatea de a-și salva sufletul. Dacă „iadul este deschis „non stop”/ și/ „toate sunt deschise „non stop”/ dragii mei oameni de omenie,/ numai sufletele noastre nu!” (*Altă poveste cu bunul Dumnezeu*). Are loc un schimb amuzant, dar obligatoriu de situații în care Omul și Dumnezeu își conservă entitatea de a fi: „Dumnezeu se gândește la Sine,/eu mă gândesc la mine/Dumnezeu se gândește la mine/ eu mă gândesc la Dumnezeu” etc., până când intervine Poezia și salvează binomul: „Se zice că Ochiul Poeziei/ A apărut/ Numai din impunătorul/

Motiv/ Că prea multă lumină/ Se risipea degeaba!" (*A șaptea vale*). Acest salvator „Ochi al Poeziei” găsește în cele din urmă soluția de a fi împreună cu Divinitatea, aceea a viețuirii împreună: „Trece frunza pe moarte-n jos/ trece norul pe moarte-n jos/ trece omul pe moarte-n jos,/numai Dumnezeu/ trece pe moarte-n sus,/dar tot acolo ajunge/ că nu se îndură/ să ne lase singuri” (*Foaie verde*). Poezia lui Marcel Mureșeanu inventează o semantică, o toponimie și o onomastică proprie care o face și mai atractivă, stând astfel în preajma marilor sale modele, dacă sunt, pe care le atinge cu purpura imperială a unei imaginații debordante.

Drama limbajului, a formelor angoasante se aglutinează transformându-se în nu arareori într-un delir coșmaresc, executat cu tușe fine de penel enigmatic, cu numeroase trimiteri contextuale și adiacente, stingerea universală și intrarea în hăul sfârșitului. Dialogul cu moartea, cu formele terifiante și apocaliptice ale existenței inculcă sentimentul unei irepresibile stări thanatice, joc al disperării dispariției iminente, apăsătoare și sugerând apropierea de golul devastator. Cu luciditate hipersensibilă el urmărește ceremonialul solemn al morții naturii, intrarea în toamnă și iarnă, devastarea generală a sentimentelor captive, tragismul îmbătrânirii și al risipirii speranțelor, apelând la automatisme de limbaj, în care penetrează note surrealiste și parabolice, mărinind spectrul premonitoriu al unei existențe pe care n-o putem controla. Sentimentul mutării într-o zodie tulbure și insecurizantă are drept efect înmulțirea meditațiilor grave, a elegiilor intimiste, a dialogurilor problematice. Acum poetul se revoltă în fața anomaliilor și involuției, a timpului revolut, a factorilor responsabili de căderea în abis. Expresie a acestor deambulări o găsim în volumul *Prădătorii* (2023) și *Ultimul taciturn* (2023), cărți cu atmosferă întunecată, cu întâlnirile cu spaimile veacului. Dacă în *Prădătorii* vocea lui ia o turnură acuzatoare, vituperând împotriva acelor care rod axa lumii, în *Ultimul taciturn* reflecția e reîntoarce spre sinele devastat căutând reazim în interioritatea sufletului, dezamăgirea este însă mare și imposibil de rezolvat prin paleative de moment. Planeta pare infectată de virusul neputinței și epuizării. „Dincolo de gratii,/ nemuritorii,/ dincoace, noi,/ condamnații la moarte,” Apoi dându-și seama că viața mai poate furniza oaze de speranțe și dedică un întreg volum de *Adorații* (2024), aspectelor incitante ale vieții, ca o formă de solemnizare renăscută. Aflat la o vârstă înaintată și cu viața ciuruită de multiple seisme, poetul mai încearcă o reconciliere cu existența cotidiană și se afundă în mersul bucuriilor diurne. Poetul recurge la un număr infinit de strategii, pentru reîntoarcerea clipei fericite, a stărilor de jubilație și de exuberanță, tinzând spre o normalitate creatoare de iluzii și reverii fericite. El se complăce în coborârea în amintire, în cutele timpului magician spre a stoarce luminozități și explozii ritualice serafice, lăsându-se purtat pe trene timpului într-un vaporos proces de recuperare sentimentală: „Ziua de mâine/ îmi apare clar la fereastră./ Sărută-mă acum la despărțire!, surâde ea. / Ce-ți veni, ziulico, ce-ți veni, / că de abia ai picat pe pământ?/ Ziua de mâine întotdeauna / își dă seama cât suntem de proști / și nu lungeste vorba. / Ea știe că peste puțin voi fi al ei / și mă va chinui cu fierul / înroșit în ochii ei sperați.” Poetul se reîntoarce periodic la acea stare dionisiacă a cuprinderii pământului în germinația sa colosală care îi comunică stări de jubilație transcendentă: „Trecem de la un pin la altul,/ de la un ac la altul al pinului,/ de mult nu ne mai văzusem / un

uger plin,/ țestoasele păcuseră iarba/ și pe plăcile lor tectonice / stăruiau urmele meteoriților,/ Și totuși mirosea a fân,/ iar greierii în frac pluteau/ pe promenada narciselor. / În ziguratele stupilor / se auzeau zumzete. / O mână cu degete lungi / îmi răscolea părul, cerându-mi iertare. / Pe tăvi de argint mi se ofereau / boabe de zmeură de pe care / nu se uscaseră culoarea. / Ultimul sânge, al nostru,/ se strecura în pământ,/ salvându-și partea lui/ neomenească." (*Ultima recunoaștere*)

Marcel Mureșeanu a trăit claustrat ultimii ani, transformat de el într-un fel de laborator de lucru miraculos, de unde ieșeau senzaționalele sale „monade” care apăreau în „Făclia”, săptămânal, și cărțile ultimei viețuiri, *Prădătorii*, *Adorații* și *Anul de sticlă*, plus câteva cărți de traduceri. Marcel Mureșeanu și-a acceptat destinul cu resemnare și încrâncenare, călătorind pe valurile fanteziei ilimitate, la care se adăugau meditațiile grave asupra ființării naturii umane și nebuloasei murititudinii, căreia i se încredința de la o zi la alta, într-o nesfârșită dragoste de viață și de poezie. A fost încununat și sărbătorit, iar lumina poeziei sale a strălucit de fiecare dată inimitabilă. Un poet de valoare care a tras o brazdă puternică și de neuitat în solul actual al poeziei românești, ale cărui inovații vor fi încă multă vreme studiate cu curiozitate și profund respect.

◆ DORIN NĂDRĂU (SUA)

Anul Constantin Brâncuși

La împlinirea a 150 de ani de la nașterea sculptorului român de renume mondial, considerat părintele sculpturii moderne, prin lege, anul 2026 a fost declarat, în România, ca fiind „Anul Constantin Brâncuși”. Este un act de profundă prețuire a acestui sculptor care a schimbat direcția artei, percepția asupra artei. În prefața sa la catalogul „Brancuși”, Brummer Gallery, diplomatul Paul Morand (1888–1976), scriitor de succes în perioada interbelică, membru al Academiei Franceze, aprecia în 1926: „Brâncuși, omul despre care vorbesc astăzi, este însă un om modern, un sculptor al zilei de mâine”.

Calitatea de a fi fost consacrat de mari personalități mondiale, precum Guillaume Apollinaire, Hans Arp, Paul Morand, Jacques Lassaigne, Ezra Pound, Carl Sandburg, James Joyce, Jean Cassou, Henry Moore, Vera Muhina, Man Ray, ca și de scriitori români și artiști ca Tudor Arghezi, Nicolae Iorga, Tristan Tzara, Mircea Eliade, Lucian Blaga, Petru Comarnescu,

Marcel Iancu, V.G. Paleolog, Dumitru Velea, constituie o indubitabilă invitație de a păși periodic, cu atenție, în lumea lui Brâncuși.

Prin formele sale esențializate și simbolismul profund, Constantin Brâncuși a redefinit arta tridimensională. Lucrări ca „Sărutul”, „Pasărea măiastră” și „Coloana infinitului” reflectă cu prisosință, legătura dintre tradiția românească și avangarda europeană. Stabilite la Paris, Brâncuși a influențat decisiv secolul XX, punând accent pe simplitate, spiritualitate și esența formelor. A lăsat în urmă o moștenire artistică inconfundabilă, devenind un simbol al geniului românesc universal.

Cu contribuții covârșitoare la înnoirea limbajului și viziunii plastice în sculptura contemporană, Constantin Brâncuși a fost ales membru postum al Academiei Române. Francezii și americanii îl desemnează, cel mai adesea, doar prin numele de familie, pe care îl scriu fără semne diacritice, „Brancusi”, pronunțându-l după regulile de pronunțare ale limbii franceze.

În privința referințelor critice, se cuvine consemnat că din 1963, au apărut, în mai multe țări, peste 50 de cărți și monografii și mii de studii și articole despre Brâncuși, stabilind în mod definitiv locul lui ca artist genial și chiar ca „unul din cei mai mari creatori ai tuturor timpurilor” (Jean Cassou). În anul 1937, cunoscutul sculptor Henry Moore scria: „Brâncuși a fost acela care a dat epocii noastre conștiința formei pure”. Mai aproape de noi, Frank Gehry indică cu precizie influența pe care marele sculptor român a avut-o asupra sa. Volumul lui Radu Varia intitulat „Brâncuși”, unanim considerat drept lucrarea fundamentală consacrată marelui sculptor, a fost publicat mai întâi la New York în 1986 (Rizzoli) și a fost ales cartea anului de bibliotecarii americani și de principalele ziare și publicații din Statele Unite ale Americii. Volumul a fost apoi publicat la Paris în 1989 (Gallimard) și ulterior la Tokio în 1993 (New Art Seibu).

Brâncuși a eliberat sculptura de preponderența imitației mecanice a naturii, a refuzat reprezentarea figurativă a realității, a preconizat exprimarea esenței lucrurilor, a vitalității formei, a creat unitatea dintre sensibil și spiritual. Brâncuși a relevat lumii occidentale dimensiunea sacră a realității. Sculpturile sale se remarcă prin eleganța formei și utilizarea sensibilă a materialelor, combinând simplitatea artei populare românești cu rafinamentul avangardei pariziene. Verticalitatea, orizontalitatea, greutatea, densitatea cât și importanța acordată luminii și spațiului sunt trăsăturile caracteristice ale creației lui Brâncuși. Opera sa a influențat profund conceptul modern de formă în sculptură, pictură și desen.

Cu certitudine, merită semnalate câteva aspecte inedite ale operei brâncușiene. Astfel, trebuie remarcat că el a creat conceptul luminii ieșite din sculptură, fără umbre. Brâncuși a desființat fața și spatele sculpturii. Opera sa este funerară și recuperează protofoldclorul românesc și, neavând istorie, este atemporală, fiind legată de veșnicie. Opera sa (constând în dematerializarea lumii) nu ocupă un loc în spațiu, fiind o revelație care ordonează spațiul și timpul, fiind o modelare a formelor divine în lumea manifestării materiale.

Câteva borne biografice definitorii pentru traseul existențial al genialului artist sunt vrednice a fi evocate în acest an aniversar. În anul 1903, sculptorul român pleacă la München, fiind atras de viziunea artistică a sculptorului Auguste Rodin. În primăvara anului 1904, revine pentru scurtă vreme în țară, apoi pleacă spre Paris și nu oricum, ci pe jos! Plin de ambiție și cu rucsacul în spate, românul ajunge cu greu până în Basel. Apoi, se îmbolnăvește de pneumonie infecțioasă gravă și este tratat la un spital de maici, iar după însănătoșire se urcă în tren pentru a-și continua drumul către Paris.

În iulie 1904, a ajuns la Paris. L-a început i-a fost foarte greu și a fost nevoit să îndure foamea, boala sau diferite greutăți. Sculptorul a fost nevoit să se angajeze ca spălător de vase în restaurante. Norocul îi surâde în anul 1905 când primește o bursă din partea ministrului român al Cultelor și Instrucțiunii Publice și se înscrie la examenul de admitere la Școala de Beaux-Arts. Aici îl va întâlni Antonin Mercié și pe celebrul pictor Amedeo Modigliani, cel din urmă devenindu-i bun prieten.

Brâncuși obține la Paris certificatul de absolvire la École Nationale des Beaux-Arts în 1906. În anul 1907, din ianuarie până în aprilie, detaliu important, Brâncuși lucrează în atelierul maestrului Rodin. Ceea ce-l va face pe genialul oltean să spună că „nimic nu crește sub arborii mari” și să se retragă din această conjunctură la care se pare că lucraseră, fără să-l consulte, „prieteni și protectori, printre care și regina”. El intră, așadar, rapid și cu mare curaj în tumultoasa viață artistică pariziană fiind martor al mișcărilor de avangardă și o prezență pregnantă, în același timp.

În 1906, își expune lucrările pentru prima oară la Société Nationale des Beaux-Arts și la Salon d'Automne din Paris. În anul următor este prezentată prima versiune a „Sărutului”. Aceasta a fost începutul pentru renumitele lucrări „Poarta Sărutului” din ansamblul de la Târgu-Jiu, din care fac parte și „Coloana fără sfârșit” și „Masa Tăcerii”. „Rugăciunea” și „Domnișoara Pogany” se mai numără printre lucrările celebre ale sculptorului român. Brâncuși a început să obțină succes și s-a decis să se stabilească la Paris.

În 1914, Brâncuși deschide prima expoziție în Statele Unite ale Americii la „Photo Secession Gallery” din New York City, care provoacă o enormă senzație. Colectionarul american John Quinn îi cumpără mai multe sculpturi, asigurându-i o existență materială prielnică creației artistice. În același an, ministrul de interne al României respinge proiectul monumentului lui Spiru Haret comandat cu un an înainte. Brâncuși va păstra lucrarea în atelier și o va intitula „Fântâna lui Narcis”.

În 1915, începe să execute primele lucrări în lemn, printre care „2 Cariatide” și „Fiul risipitor”. La Paris, în 1919, apare volumul „La Roumanie en images” cu cinci reproduceri după lucrări ale lui Brâncuși. Un an mai târziu, participă la expoziția grupării „La Section d'Or” în Franța, la expoziția grupării „Arta română” în România, la „Festivalul Dada”, unde semnează manifestul intitulat „Contre Cubisme, contre Dadaisme”. În revista „Little Review” din New

York apare, în 1921, primul studiu de amploare cu 24 de reproduceri din opera lui Brâncuși, semnat de poetul american Ezra Pound. De altfel, sculptorul avea să realizeze ulterior un celebru portret al acestuia.

Până în 1940, activitatea creatoare a lui Brâncuși se desfășoară în toată amploarea ei. Operele sale de seamă din ciclul „Pasărea în văzduh”, ciclul „Ovoidului”, precum și sculpturile în lemn datează din această perioadă. În același timp, Brâncuși participă la cele mai importante expoziții colective de sculptură din Statele Unite ale Americii, Franța, Elveția, Țările de Jos și Anglia.

În România, în epoca realismului socialist, Brâncuși a fost contestat ca unul din reprezentanții „formalismului burghez cosmopolit”. Totuși, în decembrie 1956, la Muzeul de Artă al Republicii din București s-a deschis prima expoziție personală Brâncuși. Abia în 1964, Brâncuși a fost „redescoperit” în România ca un geniu național și, în consecință, ansamblul monumental de la Târgu-Jiu cu „Coloana (recunoștinței) fără sfârșit”, „Masa tăcerii” și „Poarta sărutului” a putut fi amenajat și îngrijit, după ce fusese lăsat în paragină un sfert de veac și fusese foarte aproape de a fi fost dărâmat.

Pe lângă aceste celebrele sale lucrări, de o valoare inestimabilă pentru cultura românească, de la Constantin Brâncuși avem astăzi și o colecție deosebită de citate pline de învățături și lecții de viață: *Lucrurile nu sunt greu de făcut. Greu este să te pui în starea de a le face; Există un scop în toate lucrurile. Pentru a ajunge acolo, trebuie să te desparți de egoism; Lumea poate fi salvată prin artă. Artistul face, în fond, jucării pentru oamenii mari; Suferințele îl întăresc pe om, și sunt mai necesare decât orice plăcere, pentru formarea unui mare caracter; A “vedea” în depărtare este ceva, însă a ajunge acolo este cu totul altceva; Eu nu am căutat, în toată viața mea, decât esența zborului! Zborul – ce fericire!; Când ai încetat să fii mai copil, ai murit de mult; Trebuie să încerci neconținut să urci foarte sus, dacă vrei să poți să vezi foarte departe; Simplitatea este partea esențială a lucrurilor complicate; Gloriei nu-i pasă de noi când alergăm după ea. Când însă îi întoarcem spatele, ea va alerga după noi...; Să vezi până departe este una, să mergi departe este alta; Sub umbra unui stejar nu poate crește decât iarbă.*

◆ MARIN IANCU

GEORGE ASTALOȘ și poezia protestatară

Autor polivalent, o prezență contradictorie, dacă ținem seama de narcisismul său special și pozitiv, temperat până la anulare de o generozitate mai puțin comună, într-o formulare paradoxală, deloc întâmplătoare pentru un scriitor stăpânit de un acut simț al prieteniei. „Bucureștean de origine pură germană”, George Astaloș s-a născut în 4 octombrie 1933, face Liceul Catolic „Sf. Andrei” din București, urmează o carieră militară ca ofițer topograf, ajungând în 1964 la gradul de căpitan, demisionând definitiv în favoarea scrisului și a unei teribile boeme tipic bucureștene. După cele câteva exersări lirice ca elev, adevăratul debut se produce în 1970 cu piesa pusă în scenă în premieră la Studioul Studentesc „Casandra” al Institutului de Teatru din București (stagiunea 1968-1969) și cuprinsă în volumul *Vin soldații și alte piese* (Premiul Uniunii Scriitorilor), George Astaloș publică volumul de poezie *Șodron* (Editura Eminescu, București, 1970), apreciat de prefațatorul său, Eugen Schileru, pentru „dezinvoltura gestului poetic, exhibat și plin de un umor tandru, cu un fel de sarcasm imagistic de sorginte suprarealistă.” Prin unele dintre semnele atât de pregnante în aceste prime poeme, stilistic, literatura lui George Astaloș aparține generației '70, alături de un grup divers de scriitori precum, alături de mulți alții, Emil Brumaru, Mircea Ciobanu, Șerban Foarță, Ileana Mălăncioiu, Dorin Tudoran, Cezar Ivănescu, cu o poeticitate oarecum depersonalizată, mizând mult pe formă, așadar, legată de cultivarea cuvântului în contexte care să-i pună în valoare sonoritatea mai mult decât sensul, versuri, protestatare și rebele, în tonalitatea nonconformismului beatnicilor și a ironiei portretizărilor realizate în maniera excentricului Salvador Dalí. Editate frecvent în versiunile franceză, italiană, americană, după ce, până în 1971, anul exilării scriitorului, aceste poezii făcuseră și la noi școală printre studenții universităților bucureștene, ca mai apoi, puse pe muzică acusmatică și prelucrate simfonic, să fie cunoscute în toată lumea. Părăsind România în 1971, în același timp cu Ilie Constantin, George Astaloș se stabilește la Paris cu o bursă a Academiei franceze, acordată la recomandarea poetului-academician francez Pierre Emmanuel, care, în eseul-concept asupra *Pluridimensionalității Teatrului*, îl numește pe rebelul scriitor român „acest fiu legitim al artei poetice”, poate și pentru că, „până la prima revoluție tehnică din secolul nouăsprezece, teatrul se scria în versuri.” Treptat, deși în țară este scos din dicționare și cărțile sale sunt trecute la „fondul secret”, George Astaloș devine scriitorul român contemporan cu una dintre cele mai

bogate opere, artistic cât mai departe de realitate, ilustrându-se cu o egală strălucire în poezie, proză, eseu, corespondență, memorialistică și, cu deosebire, în teatru.

Autorul își cultivă sistematic, cu seriozitate, inteligență și luciditate drumul identificării și afirmării de sine. Căutarea resorturilor scrisului său, a stilului, a ritmului, a unui mod de a concepe urmează liniile unei strategii, care face, ea însăși, parte dintr-o operă în stare crescândă. Este spațiul în care scriitorul reușește să acumuleze și să organizeze un material de observație (real sau livresc), adună și dă formă, fiind pe calea dobândirii uni anumite tehnici. Adevărat om de litere ce este, textele sale respiră o mare prospețime de evadare din cotidian, din ruina și șablonismul vieții noastre artistice, o mare dorință de dezamăgire a conceptelor, de fuga de sine însuși. După eseu *Teatrul floral-spațial* (Luxemburg, 1972), prima carte publicată în Occident, George Astaloș tipărește două volume de poeme, *La lingua del canario*, ediție bilingvă italo-română, Reggio Calabria (1974; ediția a doua, prefață de Giancarlo Vigorelli, Reggio Calabria, 1883), și *Bordel à merde*, Paris (1975), ambele cuprinzând versuri din suita *Retoricelor*. Concomitent cu demersul dramaturgic al scriitorului (*Teatrul revolver*, unsprezece piese ilustrate de Florin Păcă, 1970), *Robespierre*, *Moartea lui Dracula sau Procesul nu a avut loc* (1991), *Amprenta exilului* (1995), *Politikon* (1996), creația sa poetică se împlinește prin suita amplă a volumelor determinate de vocația sa literară. Formula laboratorului public în care evoluează scriitorul, formula pregătirii la vedere face parte din spectacolul scrisului lui George Astaloș. Fără ca toate exercițiile sale să sfârșească prin a deveni creație, ele, și în acest caz, o fac posibilă, itinerariile lor marcând „șerpuirea” în timp a temelor și constanța unor procedee ca semne ale identității scriitorului. La scurt timp, poetul publică volumele *Aqua Mater*, ediție bilingvă, prefață de Mario Luzi (Calabria, 1984) și *Symétries* (Luxemburg, 1986) *Simetrii* (Constanța, 1991). Recuperat în plan literar românesc după schimbarea de regim din 1989, prima carte tipărită aici este *Poeme retorice interzise. 1958-1968* (București, 1991), urmată într-un ritm susținut de alte volume de poeme, piese de teatru și eseuri.

Cele patru disertații își găsesc corelativul într-o serie de mici fragmente autobiografice, cu tot șirul de evadări bine ticluite, într-o serie de mici fragmente autobiografice. *Poeme retorice interzise. 1958-1968* (București, 1991), *Magma*, ediție bilingvă, italo-engleză (Erreci, 1992), *Ecuatia tăcerii* (1996), *Chants de revolte* (Paris, 1992), *O rugăciune de prisos – Une prière de trop*, ediție bilingvă (Craiova, 1994), *Mirosul banilor* (București, 1996), *Fie pâinea cât de rea, tot mai bine-i la Paris*, I (București, 1996), II (Iași, 1998), *Poeme* (1997), *Pe multe de șuriu. Cânturi de ocnă*, cu microglosare argotice și cu desene de Constantin Piliuță (București, 1999), formează la un loc o operă complexă, de o foarte strânsă unitate stilistică și tematică. Publicat la un an de la trecerea în veșnicie a lui George Astaloș (1933-2014), volumul *101 Poeme* (Râmnicu Vâlcea, Editura Inspirescu & Cervantes, 21 mai 2015) cuprinde o selecție din cele mai reprezentative cărți de poezie publicate de scriitor, preferințele mergând spre poeme din ciclul *Blue Jeans*, aparținând perioadei de creație '55-'60 și cuprinse în volumul *Șodron*, urmate de texte din *Retorice* (ediție bilingvă: română-franceză, Editura Vitruviu/România, 1999), *Aqua Mater* (ediția bilingvă,

italiană-franceză, Italia, 1984; ediția română din *Ecuția Tăcerii*, Editura Vitruviu, București, 1996) și, în final, din *Simetrii* (versiunea originală *Symetries*, 1986; *Simetrii*, ediție bilingvă: franceză-română, Editura Pontica, 1991), ediție bibliofilă tipărită în 82 de exemplare, numărând anii pe care i-ar fi împlinit George Astaloș în 2015. În bună parte, poetul își construiește poemele pe tema claustrării, a închiderii într-un *univers acvatic* „care nu pare a-i lăsa decât șansa «ideii» de libertate, niciodată concretizată în fapt: între ființa din acest univers și zona exterioară, căreia îi ghicește, doar, tumultul, închipuindu-și viața, nu există punți de comunicare.” Construite în perspectiva semnificației pe care o au *apa* și toate semnele asociate acestei sfere semantice, poemele din *Șodron*, *Aqua Mater* și *Simetrii* deschid calea spre esență, „spre replierea în mineral, în neființă, în inform, ca pentru o nouă și repetată geneză.” (Ioan Holban)

Analizată în ansamblu, o notă permanentă a liricii lui George Astaloș o reprezintă umorul dus de la un zâmbet de-abia schițat la sarcasmul manifestat intens. Intelligent, tranșant, cu o atitudine ofensivă și, adeseori, de-a dreptul brutală, procedând în stil pur avangardist, George Astaloș își exprimă repulsia față de cuvintele „lustruite”, cu remarci resemnate și sarcastic, în mai largă atitudine de oroare față de iluzoriu, față de măști și de tot ce ține de un decor artificial. Amintiri ale unor coșmaruri se amestecă obsesiv cu „manifestări neașteptate ale spiritului ludic” sau cu unele „spăime fără motiv”, această componentă insolentă-licențioasă imprimând poeziilor sale „un neașteptat caracter comercial”. Citite dincolo de sensul lor individualizat și circumstanțiat, poeziile lui George Astaloș oferă în prime cristalizări, replici, situații și gesturi memorabile. Am putea cita aici integral ciclul *Blue Jeans*, din care reținem totuși poeziile *Ora gărilor* („Îmi plac gările /cu băieți în pantaloni albaștri..”), *Baba oarba* („Din urechi de țevă sună/ noaptea albă/ noaptea bună/ Liliacul prins de stea/ roagă umbra să-i mai stea/ să-l legene-n stele coapte/ dar călcase oarba–n noapte...”), *Și însuși* („Și însuși Dumnezeu a spus/ vreau poezie/ și se făcu lumină când cineva/ l-a nimerit cu-o schijă de poem/ în inima-i după asemănarea noastră”) și, în cele din urmă, poemul *În al noulea cer* („Sunt în al noulea cer/ ești în al noulea cer/ e în al noulea cer// Ce mulți suntem în al treilea cer/ suntem prea mulți în al treilea cer// Toți suntem/ în al treilea cer/ al treilea cer/ Ce departe-i.(*Al nouălea cer*).

În prefața la *Șodron*, cu toate cele trei secțiuni ale sale *Peștii*, *Blue Jeans* și *Retorice*, Eugen Schileru îl definește pe George Astaloș drept „un menestrel”. Trăsăturile tipului liric din *Șodron* sunt „distanțarea amuzată, ironia și autoironia, umorul tandru” care „se împletesc și garantează acel sunet de neconfundat al autenticității.” Vizând o anumită ordine socială, poetul se supune direct jocului de recuperare a libertăților pierdute, respinge eternele interdicții „nu e bine” sau „nu se poate”, deși, de multe ori, poetul însuși devine conștient de amarnica „inutilitate a efortului” său. Din această propensiune lirică spre lume, ironia vizează o realitate „lustruită”, invadată de elemente ale unui decor ce sugerează doar măști, idolatri, artificialitate și fals, de unde și imaginile verbale prețioase, cu versul nervos și direct acuzator, folosit cu virtuozitate, dimpreună cu tropii ce se impun printr-o mare prospețime și se asociază unei viziuni epurate, în genere, de sentimentalisme și excese formale. Îndreptate împotriva unei „propagande

incomunicabile”, poetul distruge prin versuri sale precum cele de mai sus imaginea falsă a unui paradis, dezvăluind aspecte în măsură să-i schimbe în bună măsură orizontul cititorului. O precizare este obligatorie: toate acestea se produc nu doar într-o tensionată succesiune, ci și într-o anume simultaneitate cu elaborarea a mereu altor poeme. Există aici un mod de a construi, de a controla scrisul: un mod care ține de „meserie”. Înseși începuturile sale scriitoricești sunt legate, prin temele și procedeele principale, de conștientizarea practică a condiției scriitorului. O elocvență inconfundabilă își impune progresiv ordinea, provocând, adesea, prin dezacord și negație, prin convenționale aprobări și ironie, prin histrionismul infuz ei, sfidare și tulburare. Privire hiperlucidă și uneori autoironică, ce simte nevoia unei autopersiflări, modul ironic pe care-l cultivă George Astaloș nu e doar semnul unei inteligențe și al unei gândiri de extremă acuitate, scrutând agresiv exterioritatea, ci, în primul rând, al unei fertile asumări, al amorșării unui proces de coadaptare, de transferare a realului în interioritate. „În deplin acord cu avangardiștii pe care îi prețuia, Astaloș penetrează dincolo de membrana de convenții a veacului, așezându-se de partea înnoitorilor, a fantaziștilor.

Dacă în acest interval al practicii scrisului, scriitorul acumulează, organizează și prelucrează un material de observație, el o face însă dincolo de, și, de multe ori, în contradicție cu formulele consacrate. El individualizează stilistic și tematic, și, totodată parodic, impunând o altă ipostază a scriitorului. De altfel, deschiderea dublă, deci ambiguă și, prin urmare, ironică a tuturor secvențelor este sugerată de însuși titlul sub care sunt adunate, la figurat, minciuni, neadevăruri, dar și tot soiul de ficțiuni și minciuni tocmai menite să delecteze spiritul. Sarcastic și rău în luciditatea sa, precum în poeziile din ciclul *Retorice*: „Totul e să vrei/ totul e să poți/ totul e să știi/ să faci noduri// Se ia o simplă frânghie de rufe/ se înfășoară de câteva ori pe braț/ i se încearcă rezistența trăgând/ și se unge ușor cu săpun.” (*Albă*) sau din ciclul *Sistem*: „La început// a fost pământul// care prin învârtire/ și-a păstrat luciul apei// o clipă de oprire/ o înfrânare bruscă/ un cosmic derapaj/ și biblicul tabu ar fi pierit// **ÎN VID**” (*La început*). Prin excelență modernă, superior autoironică, simțirea poetului este poate cea mai pregnantă trăsătură a modului liric trăit de George Astaloș. Multe poeme respiră aerul tare al realității și destructurează, într-o manieră comică, pe temele înalte ale Poeziei, adaptând un ton ironic și exhibând atitudini și gesturi diferite de cele ieșite dintr-o reacție firească. George Astaloș se înfățișează hazliu-livresc, plin de vervă, inteligent, ironic și grav. Registrele limbajului interferă: jocurile de cuvinte mimează dialogul, care e întrerupt de relatări, printr-un limbaj viu, colorat, pestriț și pitoresc la întâlnirea cu unul afectat, neologic, prețios. Fără să fi dovedit o reală vocație de reformator, asemenea lui Nichita Stănescu sau a altor poeți ulteriori ai generației sale, George Astaloș rămâne un reprezentant de seamă al poeziei contemporane românești. Personaj pitoresc, dar deloc comod, George Astaloș și-a dorit să devină propriul său personaj, cu care se desfată în diferite ipostaze, prin medii diferite, pe cele mai variate partituri, prin agreabile formule, într-o perioadă în care accentuarea alienării omului dăduse naștere la o tot mai mare nevoie de poezie.

POEZIE

◆ HORIA BĂDESCU

Locuitor al tăcerii

*

Erai locuitor
al tăcerii
dar tăcerea nu te mai
locuia,
vorbeai
dar cuvântul
nu-ți mai vorbea,
trăiai
dar viața nu-și mai avea
în tine sălaș:
unde, când, cum?
ziua de mâine
n-are memorie

*

Cuvântul se isca înaintea
și după,
acum doar tăcerea
vorbea:
până-n măruntaie
se dăruia ploii
țărâna,
acum
ulmul va binecuvânta cenușa unei zile
care nu e a ta,
acum
vei da rînd
străinului care trece prin lume
cu chipul tău,.

*

Îți reamintești
gura ei?
Un pârâu îngâna
cuvintele ploii

în afundul gâtlejului.
Îți reamintești
gura ei?
Cuvântul despuiat
dinaintea tăcerii.
Doar țărână fierbinte
ninge acum;
gura ei
ți-o reamintești?

*

Cât într-o viață
într-o singură zi,
tăcerea unui cântec de lebedă
și deznădejdea unui heruv cu aripa frântă,
o singură zi răstignită între ce n-a fost să fie
și ceea ce nicicând nu va fi,
într-o singură zi
cu ale tale întru ale tale
și cu puținul rămas
din tot ce-a fost promis și uitat,
o viață pe zi,
o zi într-o singură viață,
sărutul luminii pe pleoapa
sub care s-a odihnit cândva
Dumnezeu!

*

Trebuie să urci,
să te-asezi pe o treaptă
stingheră
în jos și în sus
barieră,
de nu știi încă de-i așa
sau de-a-ndoasele,
dacă pasărea nu-și lasă-n văzduh
oasele
străpunse de aer ca inima ta

de tăcere,
când cuvintele-s fără putere,
când ești singur pe scările
cerului
căutând de-un veac fără veac
steaua oierului,
când se joacă lumina cu negrele
găuri
și doar pașii nimicului se-ncheagă
în hăuri,
când e doar sângele tău
care bate,
când te ține lumea în spate
și te-ntrebi unde-s apele
pe care să-ți lunece
pleoapele!

◆ ȘTEFAN MELANCU

Alergarea chipului

Partea de umbre
spre care te-ndrești
și partea albă
rămasă sub muchia
zidului
din ochiul soarelui
în care stau solzii
trupului
năpârlit. Le rostești numele și le numeri
înfațișările. Tărâmul cel nou luat în brațe
le poartă amândurora privirea – să vezi
încă și încă drumul cum crește
fără întoarcere fără margini

În mantia realului mâna care scrie
și copia ei răsfrântă în șoapte
amândouă tăind ziua sub noapte

Mâna care scrie deci
și cea geamănă închipuită
și mută. Tăcerea le cutreieră
pielea. Cuvintele
le scurmă fierbintele
rămas sub unghii să curgă
a limbă arsă a rugă

Cu steaua anilor arzând în steag de aprilie
(sub ea visând înălțarea la liniște
în ani lipiți deșertului înaintând) înfiptă
în geană de apă vie în pământ verde
în care să-ți speli ochii neînvățați
pielea tăbăcită talamusul apoi străluminat –
un alt chip în umbră apoi de lume nouă
abia începută. Bună dimineața
stea târzie-a zilei înfundată în os
și-n iarba ce crește în jos!

S-au mărunțit ochii
lipiți de pământul umbrei
în răspăr cu cerul inimii înflăcărat
s-au tocit dinții mușcând zgrumțuri
înstăpâniți. Vara îmbrățișată
e prinsă în pliul frunzelor
și-n ceața mâinilor
locuibil – colțul tău de cuvinte
chipul lui alergând
fierbinte
de-a valma

fără minte

– Doarme mâna în pagină-albind
sau umbra din ea licurind?
– Cade sub degete ochiul de stea
ori noapte rămasă în ea?
– Chipul de ieri făcându-și uitare și drum
se numără și atunci și acum?
– Forma-i ce trece prin tine și peste
se închipuie este?

◆ VASILE NEDELCIU

Cât să-i mai cat în coarne ursitei?

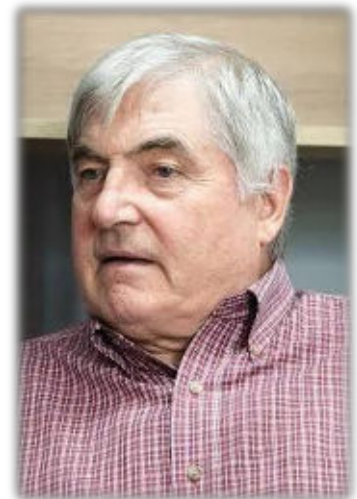
Cât să-i mai cat în coarne ursitei?
Viața adevărată se întâmplă oricum unde nu suntem noi,
necazurile ce ne încovoie spatele
văluresc în neștire coamele vântului,
învățându-ne cum să mergem îndârjiți mai departe,
fără a ne uita înapoi.

De cine mă leg, mă leg ca să doară,
dacă mă uită.
Dormind pe apucate, abia de mai rămân între vise
cărările ce duc către fericirea după care tânjesc.
Nu uit însă
că lumina ce vine din capătul lumii
ajunge la noi
întrucât pentru noi a fost hărăzită.
Da, veneam odată pe aici, cine mai știe?
În amintiri mă văd acel ce încă nu-s,
păgâne umbre cu pări ascunse îmi caută trupul,
mă urmăresc,
ca pe Iisus,
într-o zi ce nu s-a întâmplat să fie.

Nu are voie încă să urle durerea, dar cântă,
o voce pe care nu poți să n-o auzi,
purtată de ploaie,
ea spune că totul, chiar și blestemul,
se va întoarce la noi, până la urmă, ca o binecuvântare.

Întoarcerea lui Ulise

Nu e nevoie să te privesc mult
ca să-mi dau seama cât de mult am îmbătrânit.
Nici o altă răsfire de plete – ca ale tale! –
nu pieptănă atât de fin vânturile.
Nici o libație nu-mi amintește mai mult
de cel ce-am fost și pe care l-ai plâns.
Sunt nesfârșite feluri de a-mi părea rău de mine.
Lasă-mă să-ți văd sânii și inima,

ca să mă încred că ești tu.
Cu buricele degetelor lasă-mă să citesc,
pe trupul tău chinuit pe nedrept de atâția ani,
scrisorile ce nu le-am primit.
Te rog, lasă-mă!

O poezie care rezistă

Neputința de a râde când cineva plânge
e un semn
că viața ta vrea să spună ceva.
E uimitor,
sare în ochi când observi
că nici chiar frații nu se prea țin de neamuri,
dacă n-au margine cu suferința.
Ajungi să crezi,
te convingi
că nu există o cale mai sigură de a te de-însingura,
decât atunci când te cutremură durerile altora.
Nu-i ușor, zici, să aparții Patriei
dacă scrii poezii.
Predica de pe munte e o poezie care rezistă.

Ușile spre singurătate totdeauna scârție

Ușile spre singurătate totdeauna scârție.
Ele se aseamănă
cu ușa bisericii evanghelice din Sighișoara,
care, deși mare și grea,
de prea multă tăcere,
se deschide ușor
și de poalele vântului,
chiar dacă scârție.
Dar ușa ce dă spre tăcerea din urmă,
pe care o folosești o singură dată,
de ce oare nu scârție
și se deschide pe neauzite?

◆ NICULINA LAZA

Petale oarbe

Lumina nu arde niciodată
pleoapele.
Florile au petale perfecte,
imuabile,
nu sângerează sevă,
nu lasă vântul să le fure vreun
parfum.
Sub tivul lor
nici un nerv nu tresare
Căci moartea
e imposibilă
la fel ca și viața.
Dincolo de sticlă,
pământul de gheață așteaptă
tremurul picioarelor goale.

Caligrafie

Sap în tăcerea de calcar,
unde o mână
scrijelește pe margini.

În jur, câinii dorm pe umbra lor lungită,
cu botul îngropat în carnea amurgului.

O lumină mă orbește încet,
până când zidul începe să curgă.

În pagină mută,
stă încremenită
caligrafia durerii albe.

Pasărea de rouă

Vino, i-am spus
dar cuvântul n-a trecut râul.

Am strigat din nou:
vino
atunci a închis cartea,
a pus-o pe noptieră,
a netezit coperta
și mi-a răspuns:

nu plec nicăieri
până nu hrănesc
pasărea de rouă.

Exodul

În pragul iernii,
omizile
și-au descusut umbrele
și au plecat.

Cuvintele
ridică ochii spre cer
și pleacă.

Chiar și ecoul,
desprinzându-și umbra,
își caută trupul.

Acum nimeni
nu mai moare de frig.
Un cuib de pământ
a învățat să zboare.

Prisos

Am oferit un vers
pe un miez de pâine
dar mâna de lângă mine
a rămas închisă.

Nu poți turna vin
într-un vas zăvorât
nu poți hrăni o absență
care se hrănește cu sine

Alchimie amară

Sub masca de sare,
un zâmbet amar
își sapă himere
în orbitele goale.

Să bem din paharul
cu var și miere
Siberia înghițită de vară.

Ontologie frântă

Ei merg cu pleoapele cusute,
corăbii pe un râu de smoală

nici azi,
n-am deșertat tăcerea
ce șlefuieste-n carne
aripi oarbe.

◆ MIRCEA ȘTEFAN (SUA)

Antipoem

voi îl numiți pasăre inutilă
dar pentru mine rămâne o maladie
frumoasă ascunsă în aroma fiecărui
cuvânt

prea mult să spun e primul
dar acasă
timpul s-a rătăcit rană cicatrizată
care atârnă greu pe nuc

vine o toamnă grea
timpul îngheață
tăcerea e platină
pe geam secundele ascund o lume-n lacrimă

Ascult

ascult cum se prelinge o tăcere demult
cuibărită în inima ta
iar norii se învolbură uimiți în asfințit

Poem destul de neliniștit
într-un singur vers

o pasăre cum vântul
magnetic se-apropie de
soare

Cine va ști

zăpadă viscolită
locul de pândă al vulpilor
ascuns privirii noastre

în casă se strecoară un timp nedeslușit
a fost sau nu
tăcerea delirantă

tocul ușii s-a rupt sub apăsarea poemului
cine va ști unde și când

Suntem

suntem acvatice
ne-am născut din apă

un singur om a mai pășit pe ea
va prinde pești
îi va găsi pe alții
să fie vânători-pescari pe barba sa

Paradoxul Fermi

lumina curbă zboară spre orbire
și lipsa ei din spații trist destin

se naște întrebarea
oare unde
am auzit cuvântul izvorât din chin

lumina curbă zboară peste lume
când stele pier în fiecare zi

se mută-n altă lume nevăzută
noi întrebăm mereu
unde sunt ei

◆ CAMELIA FILIP

Monolog

Când nu ești nici aici dar
nici în urmă nu ești
Și totul pare o trecere bizară,
Ce frânge în țin iluzii
protejate
Identități ori măști
actualizate,
Deschide-te misterului
făpturii.

Fără puterea de-a înțelege rostul
Trăirilor de sens depozitate,
Acceptă șansa de a preda controlul
În ciuda fricii care vrea dreptate
Ori poate un punct de sprijin, derizoriu.

Nu te lupta cu tine, ai răbdare
Acceptă-ți suferința așa cum vine
Destructurarea asta milenară
E înc-o șansă să-ți revii în fire

De data asta dezvrăjit de sine.

Din risipirea ce ne
fragmentează
Se cere o întregire structurală
Când nu ești nici în tine, dar nici
în urmă nu ești
Poți proiecta un viitor în grabă?

Rămâi în sfera asta ce te poartă
Deși măsură n-ai s-o poți conține
Simțind trăirea, una după alta
Așezi frânturi de sens ce nasc în tine
În altă dimensiune colosală

A ridicării tale din ruine.

Primăvara

Primăvară unde ești?
Azi te vei opri la mine
S-alungi ceața din ferești

S-aduci soarele-n povești
Și trăiri de viață pline?

Nu te las să treci așa,
Precum iarna răzgâiată
Îți aduci aminte, fată?
Mi-așterneai cântări la poartă,
Anul ăsta nu mă lași nerăsfățată!

Mi-am pus rochia de bal
Și-n cosițe chihlimbar.
În poiana dintre lunci,
Unde ne întâlneam și-atunci
Mă așteaptă binișor
Și-mi adu un mărtișor.
Doamne, cât mi-a fost de dor!

Înflorire

Când golul sufletului urlă
Grăbesc cu gol să-l umplu iară.
Mă-mbăt ușor cu apă chioară
Ș-aștept minunea să apară –
Bunăoară.

Frumosul naște din frumos
Precum urâtul – din genune,
Cum să poftesc eu luminosul
Când nu am înflorit frumosul –
Pe bune?

Îmbătrânim, pretențios
Și nousul se-arată: iată-l!
Iubești frumosul? De îndată
Apucă-te să-l înflorești,
Ș-apoi de poți nu-l da,

Pe lumea toată!

Zâmbet

Zâmbește
izvorului ce curge
încet, în vale,
și crinului
ce se desfată în veșmânt.

Zâmbește pruncului
ce făr' să vrei
îți iese în cale,
al cărui suflet este
pur și sfânt.

Zâmbește clipei,
amintirilor trecute
le mulțumește
pentru tot ce-au fost.

Zâmbește
așteptărilor recunoscute
și resemnărilor –
le mulțumește pentru rost.

Zâmbește-ți ție,
privindu-te-n oglindă
observi tu aripile
îngerului păzitor?

Zâmbește, omule
căci lumea e prea tristă
fii zâmbet, suflet!
ești nemuritor!

◆ GHERGHINA TOFAN (Italia)

DOR

Mi-e dor de casa părintească,
De mama și de tata, dor...
Abia acum găesc firească
Și munca, dar și cearta lor.

Întoarce, Doamne, roata vieții,
Să pot să plâng timpul pierdut
Din anii triști ai tinereții,
Doar, pentru că nu Te-am știut.

Te rog, o, Sfinte, Te îndură
Și cerne peste dragii mei
Lumina Ta și-a Ta căldură,
Să te cunoască acum și ei.

Și risipește norul care
Îi împresoară cu tristeți,
Cu zbucium și preocupare
Pentru micimea-acestei vieți.

Nu mai credeam că o să vină
O zi, când viața mea și-a lor
S-or împleni ca-ntr-o cunună
Cu Tine, Doamne, și cu dor.

Deschide, Doamne, a Ta carte
La toți copiii și la frați,
Ca pregătiți, să aibă parte
De ospăț când vor fi chemați.

LA MARGINEA DORULUI

La marginea gândului
Cade roua Cerului –
Fruntea de mi-o răcorește,
Inima îmi jilăvește.

La marginea dorului
Crește floarea visului;

Înflorește albăstrea
Și-mi vestește dragostea.

La marginea cadrului
Cântă puiul cucului;
Îmi doinește despre frați
Și de plaiuri din Carpați.

La marginea tuturor
Este omul călător –

Pe pământul înflorit
Și de Domnul ocrotit.

NĂZUINȚE

Doamne, mult am vrut să fiu:
Cum o oază în pustiu,
Cum o candelă în noapte
Și izvorul plin de șoapte.

Cum o floare ce se închide,
Cum copilul ce surâde,
Cum e roua-n dimineață,
Cum e lacrima pe față...

Cum furnica ziua toată,
Cum albina de curată,
Cum e pomul înflorit
Și pământul jilăvit.

Iartă-mă ca n-am cerut
Ca un om îmbătrânit!

EI POT...

Pot avea iubire unii
Pentru Țară, pentru frate,
Dar iubire ca nebunii
O au cei pentru dreptate.

Pot să dăruiescă vieții
Unii timp, alții cuvânt;
Printre ei sunt și poeții
Ce-aduc cerul pe pământ.

Pot opri în lume răul
Ori măcar să-l potolească;
Suferind mereu, poeții
Au ales să se jertfească.

ȘI CAD ÎN CUVINTE

Mă-mpiedic de toate
Și cad în cuvinte.
Nu-i zi și nici noapte
Să nu plâng fierbinte.

Nu Terra-i în colțuri,
Nici lumea adâncă –
Mi-i pasul cu hopuri
Și vorba nătângă.

Doar ochii-s la stele,
Dar nu și-a mea minte,
Iar focul din ele
Mă arde-n cuvinte.

INSOMNIE

O noapte – una nedormită –
Ca altele din ultimii mei ani.
Mi-e dor de Cer, și-s istovită
De gânduri risipite pe doi bani.

Și insomnia n-o să-mi treacă,
Iar mâine pentru nimeni nu e cert –
Cuvinte vin, cuvinte pleacă...
Iar eu n-am învățat măcar să iert.

Ce timpuri, Doamne, fără căpătâi!
Nici rău, nici bine nu se recunosc;
Aș da prezentul pe ce-a fost întâi,
Când lângă casă mai aveam un rost.

◆ VOICHIȚA NADIA PETRUSE

Nud

Mi-am dezbrăcat mintea în fața ta,
mai goală de aparențe
n-am fost niciodată.
Ți-am pus pe tavă
sufletul fragil,
erodat de atâta tăcere,
mi-am destupat inima
acoperită cu coji de cuvinte
și m-am așezat într-un colț din mine...
aștept în liniște
să mă săruți pe frunte.

Dor de doi

Vorbeau aseară stelele

de noi,
luceau nostalgice
spre amândoi,
le era dor și lor
de doi
care s-ar fi iubit
neomenesc,
în vremuri mai
îndepărtate,
de care abia-și mai
amintesc.

Mă dor visele de un timp
și fiecare anotimp
și pomii arămii și goi...
Mi-e dor de noi!

Cicatrici

Ți-am prins cuvintele în palmă,
le țin strâns,
deși mă ustură...
mi-au franjurat mâinile
ca un mănunchi de lame ascuțite.
Picături de sânge
se preling de jos în sus,
se apropie încet de piept
și se revarsă în artere.
O să mă-ngrop și eu cu ele,
la umbra unui fag,
va rămâne doar amintirea vie
a celui care îmi era
atât de drag.

Lut și umbre

Între buricele degetelor
am frânt tot ce era frumos,
Momente și amintiri
pictate pe umbra trecutului,
o fantomă dichisită
cu zâmbete, ceaiuri și miresme.

Nimeni nu va mai repara nimic,
s-au ciobit prea tare sufletele,
însă mereu vor tânji spre acel întreg.
Am bătucit iarba crudă
care încă mai ieșea din pustiul pietros,
fir cu fir, ca un copil răsfățat...
a rămas pământul gol,
plin de crăpături.

Dacă voi picura câteva lacrimi,
nu știu de vor ieși flori
sau doar se va forma noroi.

Tablou de noiembrie

Plouă mărunț
cu frunze uscate și amintiri,
se scutură norii
de lacrimi și dor,
se scurge trecutul
precum un izvor,
iar stropii de ploaie curg limpezi pe geam.
Aud ca prin vis
cum ticăie ceasul
cu un soi de plictis,
în timp ce-mi beau ceaiul,
citind dintr-o carte,
cu gândul departe...

Infuzie lentă

Frunze de mentă
ghimbir
scorțișoară
lămâie și puțină miere

fiori
zâmbete
priviri și săruturi

dăm timpul înapoi la ora cinci
pe când era fierbinte ceaiul
se mai aude doar un ecou surd
șoptit de ultimele amintiri
în ceașca îngălbenită de uitare.

Aromat

În umbra lui se ascundea Lilith
ubicuă și discretă
ca aburul unui ceai
cu miros de Rooibos
ardea atât cât să n-o poți cuprinde
doar el se-ncumeta

să soarbă câte o gură
din infuzia cu gust înțepător
de cuișoare.

Contact vizual

Picura bucăți de cer
pe apusul gurii ei
simțeau și greierii florii
ce dansau deasupra lor

în adâncuri
numai zâmbet
în înalțuri
niciun nor

tot albastrul se topea
pe roșeața de pe buze
poate numai s-a uitat
poate le-ar fi sărutat
cine știe
de-ar fi fost sau nu păcat...

Ca prin vis

Te-am visat în fiecare seară
erai tandru
cum nu te-am văzut niciodată
am visat că te iubesc
altfel decât până acum
ca o Evă păcătoasă
pe unicul ei Adam

te-am visat
deși simt că te-am uitat
mi-a rămas ca amintire
numai focul din privire
și sărutul de pe gât
mângâierile

parfumul
și atât.

Între respirații

Inspir lung
îmi amintesc de tine
expir cinci secunde
apoi închid ochii și zâmbesc
m-am ars cu ceaiul clocotit
care miroase a ghimbir
și a flori de salcâm
gust nu mai am
știu doar că îmi plăcea
cândva.

Un pas înapoi, o viață înainte

Eu sunt întregă și în lipsa ta,
nu sunt mai goală,
mai urâtă
și nici mai săracă.

Eu sunt exact cum m-ai cunoscut tu,
o fată curajoasă, iubitoare,
cu multe vise la care muncesc din greu,
eu sunt tot eu,
cea care te vedea un rege,
în clasament, fix după Dumnezeu.

Eu nu m-am frânt,
decât o mică parte,
pe care am și aruncat-o într-un râu,
deși credeam că nu mă mai repar vreodată,
mi-am amintit că nici acum nu e târziu.

Te las așa cum te-am și cunoscut,
perfect în ochii mei orbiți de drag,
dar neschimbat de-atunci și până azi.
Te las, iubitele, eu mă retrag.

PROZĂ

◆ ALINA CARAGHIN

Caleidoscop sicilian cu prințesă și fluture evadat

Senegalezul a tras rapid de sfoară și cearceaful pe care avea înșirați ochelarii de soare s-a transformat într-o boccea pe care și-a pus-o pe umăr și s-a făcut nevăzut. Cu tot cu rucsacul ponosit pe care l-a înșfăcat într-o clipă. Vestea că poliția face un raid ajunsese în câteva clipe la el, iar viteza de reacție era impresionantă.

Temperaturile foarte ridicate din Sicilia într-un început de septembrie ne fac să mergem la plajă dimineața devreme și către seară. Ne prelungim drumul cu o plimbare pe faleză, unde întâlnim numeroși vânzători de suveniruri și, în special, de mărfuri contrafăcute: genți, pantofi sport, tricouri, accesorii, toate imitații de mărci celebre. La apariția poliției se împrăștie care încotro și doar câte unul mai ghinionist e prins.

Fluturele galben a apărut de nicăieri și a dat din aripi întâi către soare, apoi către mare, nehotărât în ce direcție să o ia, ca un evadat. S-a oprit în cele din urmă pe o floare de scaiete de la marginea plajei.

La apus, razele soarelui răsfrațe pe suprafața apei nasc o liniște stranie, ca și cum marea închide ochii pentru o clipă, gândindu-se la vremuri de mult uitate. Uneori, pe faleză, vântul adie cu o briză rece, ca o respirație adâncă a locului, iar pietrele de pe mal par să ascundă povești nespuse.

Pepe a studiat în Germania sculptura și pictura, după care și-a deschis unul dintre primele hoteluri-restaurant de pe malul mării, în anii '50, când turiștii europeni au început să vină în Sicilia.

Restaurantul e plin de lucrările lui, chiar și fața de masă are o broderie care reprezintă un pește-spadă, alături de figura inconfundabilă a lui Pepe, cu bandană și barbă de pirat.

Când deschizi meniul găsești, înainte de felurile de mâncare, un adevărat laudațiu din care reiese că Pepe nu e un artist de stradă, interesat ca toți alții să-și vândă lucrările oricui. Puțini au șansa să aibă în casele lor o lucrare semnată Pepe. Dacă vrei picturi kitchoase, ești invitat să mergi în piața centrală din Taormina, unde găsești grămezi de așa-zisi artiști, interesați să creeze doar pentru bani.

Talentul lui Pepe continuă în bucătărie – e artizanul unor rețete: paste picante, scoici în sos picant, în care în mod evident și-a adăugat tușa personală de ardei iute – pisat, prăjit, afumat.

Ești avertizat în cadrul meniului că trebuie să te simți favorizat – ai acces la rețete unice, artă pură, culinară și vizuală.

În fiecare zi, Pepe stă la masa lui, îmbrăcat într-o cămașă înflorată descheiată până la buric. Părul de pe piept i se încălcește cu barba alb-negru împărțită în două.

Îl recunoști lesne din poza veche de pe meniu, unde apare alături de fiul său, care e și el prezent zilnic, servește și supraveghează.

Întrucât restaurantul lui Pepe se află exact pe plajă, toată lumea privește marea, care ni se arată liberă, fără ambiții și orgolii, cu valuri sau calmă, oricare i-ar fi starea – copleșitoare, liniștitoare, stăpână. Vederea la mare e cu două tășuri – n-am observat pe nimeni, niciodată, să se oprească măcar o clipă în fața unuia dintre tablourile semnate Pepe, care împodobesc pereții restaurantului. Practic, când intri, ești cu ochii după o masă liberă, cât mai aproape de mare, dar care să fie totodată la umbră. Când ai găsit masa, studiezi rapid meniul, după care te lași pe spate și privești povestea albastră-verzuie, sorbind tacticos dintr-un pahar de vin rece ori de bere. Când vine mâncarea, te uiți în farfurie, iar după ce ai așteptat îndelung nota de plată, nu știi cum să ieși mai repede.

Deh, turiști ignoranți, care nu înțeleg arta de dragul artei.

În drumul spre hotel, la aceeași oră,, zilnic, ne intersectăm cu vânzătorul ambulant de fructe și legume, însoțit de o tarabă pe roți pe care scrie *Da Antonio*.

Urmărim cum un coșuleț legat cu sfoară e coborât de la etajul 3 al unei clădiri de către o bătrânică. A strigat ce dorea să cumpere, și el i-a pus legumele și fructele cerute, luând din coș banii potriviți. Femeia a tras cu grijă de sfoară cumpărăturile.

Tutto 1 euro, scrie pe un carton agățat de tarabă.

Scund, negricios, îndesat, transpirat, se mișcă cu o agilitate de titirez. Luăm struguri și *tomate piccoline*.

– Dar *fichi* nu vreți?

– ?

– *Fichi*, zice el mai tare și dă la o parte pânda cu care proteja de soare smochinele verzi, perisabile.

– Nu, mulțumim.

– Păi cum, vi le dau doar cu 2,5 euro kilul, înainte am dat la restaurante cu 6 euro kilul.

– Bine, luăm și noi jumate de kil.

– Păi cum, nu se poate juma de kil. Trebuie să luați toată grămăjoara – numai atâta mai am.

Brusc, îndeasă o smochină, așa nespălată, în gura lui Gino, ajutorul lui grăsun:

– E bună sau nu, spune, Gino!

– E bună, cefăie Gino.

– Le mâncați și coaja? întreb eu.

–Normal, că așa e natural. *Tutto naturale.*

–Bine, le luăm pe toate.

În timp ce le cântărește, îl provoc: dar sunt din Sicilia?

Se oprește din manevre aprins tot: Păi cum, dacă sunt din Sicilia? Păi unde suntem noi acum? Suntem în Sicilia! De unde să fie? Totul e din Sicilia.

Mă uit la inscripția de pe tarabă și afirm: Sunteți Antonio.

Se luminează la față și confirmă, mândru.

–*Grazie, Antonio! A domani!*

Spălăm smochinele și constatăm că sunt excelente. Ne batem pe ele.

Antonio, cu pașii săi scurți și agili, avea un ritm al lui, ca un ceas vechi, care ticăia la fel, zi de zi, dar niciodată nu părea să obosească. În felul său, era parte din acest loc. Cine știe ce vise ascundea în acel coș de răchită sau ce dorințe tăcute pluteau în privirea sa, mereu în mișcare.

E septembrie și n-a plouat din ianuarie. Aseară am văzut o mulțime de fulgere, fără a fi urmate de tunete ori precipitații. Aflăm de la localnici că e un fenomen meteo des întâlnit la ei.

Seara, îngusta alee pietonală de pe faleză e plină de seniori sicilieni mărunței ieșiți la plimbare. Doamnele sunt elegante. E singurul moment în care pot ieși vara, pentru că în restul timpului e prea cald.

Așezați pe bănci, supraveghează atent defilarea turiștilor și schimbă impresii.

Pare că locuitorii micii stațiuni de la mare au devenit niște martori ai propriei lor dispariții, în timp ce turiștii, cu telefoanele lor inteligente și chipuri indiferente, fotografiază un peisaj pe care nu îl vor înțelege niciodată pe deplin.

Fluturile galben își face apariția pe marginea plajei, dansând în aer cu o ușurință atât de misterioasă, încât pare un mesager al timpului pierdut, venit să le arate celor care privesc atent că frumusețea se află în acele momente care nu pot fi prinse în poze și care se pierd odată cu fiecare respirație a vântului.

Era cât pe ce să călcăm pe un senegalez care dormea pe jos, lângă o bancă, cu capul pe rucsac. Vânzător de ochelari de soare, nu a îndrăznit sau nu i se permite să doarmă pe bancă.

Îl revedem și ziua următoare, la restaurantul lui Pepe, cu rucsacul ponosit. De data asta încearcă să vândă CD-uri. Nu orice CD-uri. Sunt ale lui, e interpretul și compozitorul. Ne spune să-l căutăm pe Youtube, are și videoclipuri. Ne scrie pe o bucată de hârtie numele lui și al piesei recent lansate: Laye Tourre – Dara Djoloff.

Când ajungem la hotel căutăm melodia și aproape o învățăm pe de rost, atât de mult ne prinde. Nu înțelegem, dar videoclipul simplu (ca cele din anii '90, cu un bărbat care rătăcește cvasi-disperat pe străzi, limbajul corpului sugerând că a fost părăsit, dar și-a dat seama de

greșeli, pe care acum le regretă) ne arată că e vorba de o fată, Dara Djoloff, care l-a făcut să sufere/ impresionat maxim. *Kenenietu Dara Djoloff, kenenietu Dara Djoloff, sorinolo...*

Dara¹, ooo Dara... O fredonăm toată vara.

Îl căutăm în continuare pe Youtube. Muzica lui e bazată pe o percuție intensă, caracteristică multor stiluri muzicale din vestul Africii. Folosește instrumente tradiționale, precum *djembe², balafon³, sau talking drum⁴*, dar și tehnici moderne care creează un amestec unic de sunete. Are un stil vocal emoționant, cu o mare încărcătură expresivă, ceea ce face ca mesajul său să fie cu atât mai puternic.

Am vrea să îi cumpărăm CD-ul, dar nu mai dăm de el.

Vila Garbo – restaurant de lux acum – era hotelul unde se caza Greta Garbo după ce se retrăsese din viața artistică, când avea peste 40 de ani. Venea incognito, sub numele Harriet Brown, prin anii '50 ai secolului trecut.

Mesele elegante au vedere la mare și sunt înconjurate de măslini împodobiți cu becuri, ca niște globuri de Crăciun. Lumea e politicoasă, pianistul cântă în surdină. Comandăm cea mai bună pizza din lume, Pizza Garbo, care are două straturi fine de aluat, unul jos și altul sus, iar cea de deasupra e încărcată cu o brânză specială, prăjită. În interior, ingrediente fermecate.

Își face apariția o familie numeroasă, condusă de un octogenar, căruia îi susțin pașii gârboviți doi tinerei. Ocupă o masă mare rezervată, și D mă provoacă: *ia ghici cine achită nota de plată?*

La cererea unui client, pianistul începe să cânte o Tarantella înfocată. Sicilienii dau buzna pe ringul de dans, mă invită cu ei în horă și țopăim pe ritm.

Se încing și strigă: *Siamo Sicilliani o no?*, un fel de: ori suntem sicilieni, ori nu mai suntem. Strig împreună cu ei: *siamo sicilliani!*

Grațioasă ca o prințesă, senegaleza merge cu pași de catifea, legănându-și șoldurile pline în timp ce duce pe cap, peste turban, un coș din răchită în care se află marfa sa: brățări, măgele, cercei, confecționate manual.

Se oprește în dreptul nostru și, cu un gest imperial, ne arată conținutul coșului. D îmi zice să aleg ceva și negociază prețul colierului cu fluturi din lemn, de la 20 de euro, la 10. Femeia e mulțumită cu prețul final, înțelegem din zâmbetul larg care-i dezvăluie dinții ca un șirag de perle.

Îmi pun colierul la gât și doar acasă observ că îi lipsește un fluture.

Probabil galben.

¹ înseamnă prințesă în dialectul wolof, vorbit în Senegal

² toacă tradițională originară din Africa de Vest

³ instrument muzical tradițional din familia percuțiilor, similar cu un xilofon

⁴ instrument tradițional de percuție african, care poate imita sunetele vocii umane

◆ Dr. TOMA T. MUGEA

Vamaiot, de nevoie

Am pățit-o pe la 34 de ani, că nevasta-mi spune, cu tandrețe, că parcă a luat ceva mai greu la pânțece, cam ca prin anii '80, când a adus-o pe lume pe fiica noastră mai mare, Ruxandra, într-o toamnă frumoasă și plină de roade, ș'ar fi bine să ne pregătim că ne 'mpărințim din nou, chiar și la o distanță așa mare de prima sarcină.

Cu lecțiile făcute, c' aveam experiență, o aducem pe lume pe 18 iunie pe Sînziana, că era în preajma sărbătorii Sfântului Ioan Botezătorul, de pe 24, cu bucurie mare, mai ales din partea bunicilor, Mamaie și Bubu, ce așteptau de mult încă un nepo-țel sau -țică, și ce dacă e tot fetiță, că lasă, că fetele's mai bune, ai și tu o 'gnilă la bătrânețe, că ți-o da și ție o cană cu apă, cum zicea naș' à bătrână, Creța, de la Prejmer.

Trec anii, crește Sînziana noastră ca o floare, cu urechile frumos conturate și potrivite la primirea sunetelor bine ritmate, că ne miram ce talent are la dans și 'ngânat pe notele melodiilor de la radio sau ce se auzeau prin pereții de beton ai blocului, în care aveam ca vecini o familie de muzicieni, deasupra noastră, el cornist, ea violistă, cu doi copii, el cornist și ea violistă, cadre didactice la Academia de Muzică *Gheorghe Dima*, ce ne-au sfătuit să-i testăm profesionist calitățile muzicale, recomandând-o pe dna prof. Adina Mureșan, pianistă, ca fiind cu mult talent și răbdare cu tinerele talente.

Batem palma cu doamna profesoară, impresionată de ce promitea Sînziana în muzică și, cu lecții private de pian cu coadă, rădicat pe scări pân' la etajul șase, unde locuiam, începe cursurile primare și mai apoi gimnaziale de muzică, la pian, pentru ca, brusc, răzbate gena din familie a bunicului Nicolaie Frateș, amator la trompetă în timpul liber, și se sucește fata, când trece la liceu, pe oboi, spre marea tristețe a doamnei profesoare de pian, care-o vedea cu mare viitor la clape, având toate calitățile, inclusiv deschiderea degetelor la ambele mâini.

Noi, părinții, n-aveam ce zice, că nu eram în domeniu, așa c' apelăm la profesoara de oboi, doamna Firuța Mesaroș, să ne orienteze orizontul copilului, bazându-ne pe experiența ei ca profesor cu ștate vechi, investim într-un oboi nou nouț adus din Franța, cam prețul unei garsoniere bune în Cluj la acea vreme, copila crește, intră'n vraja atmosferei de trecere între copilărie și adolescență, dând nopți albe soției Camelia, care pendula zilnic între școală și servicii, să nu se rătăcească fata în mica ei societate, se 'mprietenește cu fetele din gașcă, le adună la pieptul ei ca o mamă bună, că unele aveau familia destrămată și cu probleme, și reușim să trecem cu bine de clasa a IX-a, C.

Deja Ruxandra, fata mai mare, era studentă la medicină, avea anturajul ei, la nouă ani distanță 'n față, așa că, doar cu cea mică, plecăm în concediul de vară la Mangalia, unde aveam bilete și pentru tratamentul de recuperare cu băi calde de nămol, plante artificiale și soare la discreție, pe plaja liniștită și largă, din dreptul hotelului. Cum, necum, vedem noi afișele cu festivalul de muzică *live* de la Vama Veche, copila că să mergem și noi, să stăm vreo câteva nopți p' acolo, că-i hai mare, distracție și mai ieșiți și voi în lume. Noi, mucles... stăm și discutăm îndoitiți situația, că eram doi, și io, ca șef de trib iau decizia: mergem în toate cele trei zile și nopți, da' când vedem că ne doboară oboseala ne 'ntoarcem la Mangalia, pe cheltuiala mea. Cum să nu stai lângă copil în asemenea clipe grele, când era cu valiza desfăcută a plecare, s-o burdușască cu experiența de nău-hau de festival și s-o descarce la colegii de gașcă, înapoie la Cluj?

Zis și făcut. Ne'mbrăcăm noi ca niște oameni normali și 'n faptul serii, parcăm mașinuța mai la vedere, lângă un stâlp cu lumina stinsă și noaptea, cu bagajele de schimb dacă se sucea vremea, amușinăm locația, ne 'mprietenim de la distanță cu toată Vama, care deja intra'n ceață, mergem pe malul mării, neagră și ea, facem câteva poze de recunoaștere a traseului, ca în povestea cu copii ce lăsau semne prin pădure să nu se chiază, bem o cafeauă lungă, să ne fână pân' spre dimineață, negociem de la tarabe ceva la modă, fetele, iar io mă pricopsesc cu-n ghiul cu-n șarpe, stilizat, pe degetul mic, à *jmeker!*

Ne ocupăm locurile pe la mijlocul tribunei, central, pe scaune cu spătar și mânere reci, se lasă noaptea, cu tot cu frigul de'nceput de septembrie, blochez încă două locuri pentru familie și-mi rog soția să meargă la mașină să-mi aducă geaca de blană și căciula de lână, nelipsite din portbagaj, alături de trusa de supraviețuire în munți, cu brișcă, securice, și ce-mi trecea prin cap c-aș avea nevoie, la o adecă, pe lângă ceapă și slană.

Ăstimp, băieții de la clape, coarde și tobe, ne'ncercău răbdarea cu bubuituri și acorduri stridente, à la Jimmy Hendrix, așa de 'ncălzire, că tot era frig, printre rânduri mai treceau domni ca scăpați de naufragiu, cu hodogi și răcoritoare rece, și mă trezesc în față c' o domnișorică toată numai găuri, restul blugi, cu lanțuri peste tot, și-n nas ceva belciug, să nu plece prea departe, că vine spre mine cu ceva pachețele pe care scria ceva mărunț, și mă'mbie să iau unu, dar cum nu vedem să citesc fără ochelari, ca un familist serios, o rog să-mi dea două, unul și pentru soția, să nu se supere, drăguța, când s-o 'ntoarce.

Vin și fetele mele cu suplimentul vestimentar, începe festivalul de-adevăratelea, cu *Sarmalele Reci, Bere Gratis și Țapinariii*, de care ne-am bucurat până spre ziuă, când copila cedează oboselii și mergem la mașină.

Pe drum îi dau și soției porția convenită din cadoul primit, care, uitându-se chiorâș îmi spune: pă' bine mă' omule, numa' u'mpic te las singur și tu-mi aduci prezervative? Păi, bine, dragă, da' dacă n-am văzut, ce vină am?

Poate că don 'șoara s-a luat după ghiul și a vrut să mă prezerveze, pentru vremuri mai calde.

◆ VALERIA BILȚ

Episod american

New York

Se anunță o furtună. Copacii, la fel de înalți precum blocul cu 12 etaje în care locuiește Mia, freamătă și se leagănă neliniștiți. O mierlă cântă undeva, printre crengi... O mierlă la New York! N-am auzit, acasă, printre blocurile noastre, nicio mierlă. Presupun că e o mierlă... Cântă prea frumos, nu pot greși. E ziua, privighetoare nu poate fi. O mierlă și un sturz... Personaje din doinele și baladele românești. Mierla neagră-toată, dar cu viers superb. Sturzul, cred că are penajul gri și trilul mai ezitant, de parcă ar aștepta aplauze după fiecare fragment muzical. Împreună alcătuiesc un duet atât de încântător, încât au stârnit imaginația poetului anonim, care a făcut din cele două păsări cântătoare un cuplu de îndrăgostiți. Mierla – femeia dornică de iubire, se vrea cucerită, dar nu se lasă prea ușor, seducând Sturzul cu cântecul ei. Sturzul – veșnicul îndrăgostit, cavalerul cuceritor, predispus spre aventuri erotice care-i produc suferințe. Odată cucerită, Mierla este abandonată fără remușcări, atenția Sturzului fiind deja concentrată spre următoarea victimă. Hm! mă distrez și meditez pe tema asta! Furtuna n-a venit. Ziua s-a dezvăluit caniculară. La 90 grade Fahrenheit, abia pot respira și lacuri de apă îmi șiroiesc pe piele.

Am două interviuri astăzi. America mă așteaptă! America! Țara tuturor posibilităților! Dacă e așa, de ce n-ar fi și pentru mine?... Mă trezisem cu o energie foarte plăcută, cu sentimentul că voi reuși să obțin un loc de muncă acum, imediat, chiar dacă abia am ajuns aseară și încă nu m-am dezmeticit. Citesc biletul lăsat de Mia:

Draga mea, să bei cafea + țigară, să-ți iei mâncare din frigider. Să mă suni la Adriana Foni. Să închizi ușa când pleci. Să ai grijă de tine. Să te ajute Dumnezeu!

Te pup, Mia215

Mă emoționează semnele afecțiunii prietenei mele! Mi-a făcut invitația în America știind câtă nevoie am de o întorsătură pozitivă a destinului.

Înarmată cu scrisoarea ei de invitație și cu documentele cerute, m-am înființat la Ambasadă fără niciun fel de teamă că nu voi primi viza. Știam că e complicat. Trecusem prin experiența de la Ambasada Italiei. Politica era încă ostilă circulației libere a românilor peste Ocean. Nu era reglementată încă suficient nici circulația lor în Europa, decum în restul lumii... Spațiul Schengen, Uniunea Europeană, deschiderea granițelor, iată visurile românilor abia descătușați din robia comunistă...

Oricum, am cerut o lună, să-mi vizitez prietena.

– Care-i scopul vizitei?

– Turism.

S-a uitat la mine circumspectă:

- Sunteți divorțată. La cine mergeți?
- La nașa mea. M-a invitat pentru o lună de vacanță.
- Aveți copii? Continuă să mă interogheze, studiindu-mi expresiile feței.

Las capul și privirea. Știu că un răspuns negativ aduce refuzul vizei. N-am soț, n-am copii, ce m-ar mai aduce înapoi în România?

- Doamnă, aveți copii?! se impacientează doamna ofițer. Madame?!

Mă hotărâsc să spun adevărul:

– Nu, nu am! Tocmai mi-am pierdut unicul fiu. De asta m-a invitat nașa mea la ea, în America. Să iau o pauză de la viața mea!

A fost impresionată. Se vedea în atitudine și în privire. A spus blând:

– Pot să vă dau o lună. Dacă nu vă întoarceți la timp, nu mai primiți niciodată viză pentru America!

La ghișeu mi-au dat trei luni de ședere. Ieri, în aeroport, mi-au pus viză pentru șase luni. M-am bucurat. În șase luni, se va alege ceva din experiența americană. La aeroport mă așteptau Mia și soțul ei. Când am ieșit, m-a izbit căldura atât de puternic, încât am resimțit-o ca pe o lovitură în plin, dureroasă și sufocantă. Îmi erau obraji îmbujorați de parcă aș fi avut un blush proaspăt, aplicat fără zgârcenie. Nu mă vedeam, simțeam doar că ard și vedeam privirea insistentă a soțului Miei. Se întreba, probabil, de ce m-am machiat așa strident! Nu credea că bujorii mei erau de la căldură.

Zgârie nori, străzi, bulevarde, mașini, oameni mulți pe stradă. Reclame luminoase, postere uriașe, jocuri de lumini și sunete, du-te-vino interminabil și obositor, dar fascinant și atrăgător. Mă aflu în Manhattan, aproape de Broadway! Și culmea! Am sentimentul că mă aflu aici dintotdeauna. Nicio exaltare, nicio emoție. Totul e așa cum știu. Din filme, desigur. Lipsește deocamdată acțiunea, dar decorul e cel cunoscut.

Nu-mi mai amintesc nimic despre mine. Nu mă frământă nimic, o ciudată detașare mi-a cuprins ființa, pare că nu mai am biografie. Sunt o ființă nouă, traversarea Oceanului a avut acest ciudat efect asupra mea. Nu mai am nicio problemă, nicio nemulțumire, nicio lipsă! S-a șters totul din mintea mea, trecutul meu nu mai există, există doar viitorul care începe să se scrie! Oare, oare cât va dura pauza aceasta de la nefericire și durere?

*

Așadar, două interviuri! Parcurg trei stații cu trenul, pe Broadway până în Queensboro Plaza. De-acolo iau trenul 7, circulând pe Flushing Main Street. Număr stațiile, de teamă să nu ratez coborârea... M-am calmat. Trebuia doar să fiu atentă. Fiecare stație e anunțată din timp la difuzoare și indicată vizibil pe peron. *33 street-40 street-46 street-52 street-61 street-woodside-69 street-Jacksonhs-Roosevelt Avenue-Elmhurst Av.-90 street-Junction Blvd.-103 street Corona Plaza-111 street Willets Point-Shea Stadium-Flushing Main Street...* Trenul circulă pe o pasarelă, deasupra orașului care se întinde generos sub noi, dezvăluindu-și existența browniană, încremenită într-o dinamică incontrollabilă. Oximoronic, nu? Dar, chiar așa percep, încremenire în mișcare, ce-i de neînțeles? „*Privesc orașul furnicar*”, îmi trece prin minte versul eminescian și zâmbesc cu tihnită bucurie... E o priveliște ce-mi dă falsa impresie că sunt deasupra lumii și dețin o putere secretă...

Cobor din tren și caut stația Bus. Iau Q17 de pe Kissena Blvd. Doi bătrâni de origine italiană. Îngrijiți de 10 luni de o româncă din București. Dorina, 60 ani. Uzată și bolnavă. Vrea să

plece acasă, să se îngrijească. Moșul, dificil și pretențios, surd. Îl dor picioarele. Îi place să mănânce bine. *Dorina is a very good cook*. Bătrâna, o epavă. Cât o mănușă... Circulă cu walkerul. Trebuie spălată, îmbrăcată, hrănită. Nu poate face nimic din toate acestea, e dependentă de ajutor. Casa trebuie curățată, masa-gătită, bătrânii îngrijiți. Șapte zile din șapte. 550 \$/week. Dacă vreau liber, plătesc eu persoana care mă înlocuiește. Fiica bătrânilor îmi expune situația cu onestă sinceritate și, simțindu-mă neinteresată, fața i se acoperi de o umbră, iar vocea capătă inflexiuni de regret. Am promis să revin cu un telefon, a doua zi.

– N-ai venit în America să înnebunești! a fost de părere Mia, relatându-i, de la primul telefon public, pe Serrington Street, colț cu Northern Blvd., cum a decurs primul meu interviu...

Imediat ce-am terminat de vorbit cu Mia, am sunat-o pe Marianne Panzy. Mi-a dat reperatele, i-am dat ca semn de recunoaștere umbrela gri, a Miei (mi-a prins bine, m-a ferit de soarele torid) și am pornit spre Manhasset. În stație, nu mă aștepta nimeni!

Am hotărât să nu mă alarmez, să pornesc pe jos, spre adresă! Era un sătuc, o periferie cochetă, fermecătoare, nu aveam cum să mă rățăcesc. O mașină se apropie în viteză de mine și oprește brusc.

– Hello, Lelia! Here I am! Quiquely! Up, up!

O blond-roșcată de 30-32 ani se uită la mine cu o curiozitate agreabilă, în timp ce-mi vorbește, cerându-mi să mă grăbesc, că a oprit neregulamentar și riscă o amendă... Nu văd niciun polițist în preajmă, dar mă conformez. Pe bancheta din spate, plângea un copil de aproximativ doi ani. Cristofer, cel mai mic dintre cei doi copii. Cristofer urla îngrozitor, nervos, din răspuțeri, asurzindu-ne și împiedicându-ne să ne înțelegem.

– L-am trezit din somn, *poor thing*, nu-l puteam lăsa acasă singur și trebuia să vin înaintea ta, nu?

Aaaa, așa deci! Copilul a fost deranjat din cauza mea, mama e agitată, nu e de mirare că micuțul are reacții atât de intense.

– I'm sorry! spun jenată.

– No, don't! It's ok! Alexandra e în campus, are 6 ani. Vine după amiază. Soțul e la serviciu și la întoarcere aduce fetița acasă.

Ajungem la o casuță tradițională, amplasată într-un loc de poveste. Un gard de lemn împrejmuiește *yardul*. Verde, verde, iarba pare proaspăt udată, sclipește minunat, flori de toate soiurile sezonului și la ferestre și în curte, alei pietruite, copacul cu casuța, leagănul, altă casuță, colorată, din plastic, jucării cât într-o grădiniță. Nimic nu lipsea din tabloul mediului de familie fericită americană. Wow! Îmi place mult, dar realizez subit că nu sunt vecini în jur. Ne aflăm oarecum izolați, foarte aproape de liziera unei păduri. Intrăm în casă.

– Would you like to wash your hands? Întrebarea mă surprinde, dar chiar aveam nevoie să merg la baie, așa că răspund imediat:

– Oh, yes, thank you!

Oricât de ciudată ar părea, întrebarea ei mi-a prins bine, altfel mi-ar fi fost jenă să cer permisiunea de a folosi toaleta. Ce femeie deșteaptă, și-a dat seama că o persoană venită de la drum ar putea avea astfel de necesități!

– Are you ok, Lelia?

Mă spăl pe mâini, mă șterg cu prosop de hârtie, mă rujez, ies.

– Yes, I am, thank you!

Mă invită să vizitez casa, între timp prezentându-mi situația ei. A fost bolnavă multă vreme, a stat acasă, a lucrat de acasă, dar acum, trebuie să meargă la serviciu. Îmi citește pretențiile ei. O listă serioasă. *Housekeeping, part time, occasionaly – babysitting. Sometimes*, să dorm cu copiii noaptea. Să port mască față de cel mic, să mă spăl pe mâini mereu. Am realizat că spălătul mâinilor este o fobie dezvoltată din cauza bolii de care nu părea a fi complet vindecată.

Odată parterul parcurs, mă pofteste la etaj, refuz însă, spunând că nu e cazul. Manifest intenția de a pleca.

– Would you like to wash your hands? mă întreabă din nou. Hm, sigur, de ce nu? Intru la baie, mă spăl pe mâini, ies, zâmbitoare, desigur. Îi spun că o sun a doua zi dimineața,

– Good bye, good bye!

Și ies.

Seara, sună Olimpia, agenta de plasare a forței de muncă, îi spune Miei că Mariane Panzy m-a plăcut, dar că eu nu i-am părut interesată de housekeeping. O sun rapid și-i arăt interesul meu. Îmi promite că mă sună deseară, la opt, după ce se consultă cu soțul ei. Nu mai sună. Al doilea interviu al meu s-a soldat cu un eșec.

Rămâne Bonny. De o săptămână sună Bonny la cealaltă agentă, Lenuța. Are 3 copii și este dispusă să plătească 450 \$/week. Housekeeping, babysitting part time. Solicită serviciile mele, dar nu reușesc să intru în legătură cu ea. Fie sună ocupat, fie nu răspunde. E o situație enervantă, dar nu e cazul să disper...

Maria Oancea, prietena Miei, sună la 9.00 dimineața. Mi-a găsit un job.

– Perfect for you. An old man, about 90 years old. Loves travel. Wants a great conversation skills. Kooking, driving, health care provides. Etc.

– Nu-mi răspunde nimeni la numărul primit. Las două mesaje și aștept.

– Insistă! Nu renunța așa de ușor! Sună toată ziua, așa job nu găsești prea des, mă impulsiona Mia, parcă încredințată că nu am mai multă șansă... Ori că nu sunt în stare să prind dedesubturile mecanismului de a pune mâna pe un job bun.

– Eu te sfătuiesc să nu aștepti răspuns la mesaje! Sună mereu, draga mea, până la urmă tot va răspunde cineva! Jobul e grozav pentru tine! Ce poate fi mai frumos decât să ai grijă de o persoană care te poartă prin toată lumea? E foarte bogat și poate face multe pentru tine, îmi spunea la telefon Maria Oancea.

– Bine, dar cum să procedez, de vreme ce nu răspunde nimeni și nu am nicio adresă?

– Sună, sună, sună! Eu încerc între timp să obțin adresa de la familia la care lucrez. Dragă mea, merită să te zbați un pic pentru jobul acesta. Eu știu ce zic! Bătrânul de care am grijă de 10 ani, este la fel. Am fost în toate stațiunile lumii, am văzut toate mările, am făcut croaziere peste tot! Jobul meu e o vacanță continuă. Și am un salariu de peste 4000 \$ pe lună. Nimic nu-mi lipsește. Sigur, nu fac o muncă pe măsura statutului meu de acasă, nici a pregătirii mele. Dar nu are nicio importanță, draga mea. N-am putut vedea nici măcar Europa, în afară de Kiev, Praga, Budapesta, nimic n-am văzut! Și nu eram oricine! Soțul meu a fost șef de clinică. După ce a murit, am emigrat înapoi și am început, cu adevărat, o viață nouă!

Hmmm... grozav! Oare, chiar așa? Perspectiva mi se părea tentantă, chiar era atrăgătoare!

Azi nu mai plec nicăieri. Stau acasă la Mia și sun mereu la bătrânul miliardar. Mă mut de pe fotoliu pe canapea, de acolo, pe covor, apoi la geam, la bucătărie, pe balcon. Nu răspunde

nimeni! Trăiesc senzația zădărniceii, a drumului închis. Nu mă mai așteptam să aud vreo voce la celălalt capăt, dar sunam cu încăpățănare, ca să pot avea iluzia că n-am pierdut degeaba ziua.

– Hello!!!

Tresar și îmi fac curaj. Ușor blocaj de comunicare, cauzat de surpriză! E o voce de femeie, o voce groasă, dezagreabilă!

– Hi, reușesc să îngaim. My name is... și îi comunic motivul pentru care am sunat.

– Well, the job is no more available! Zdrang! Pe cât de greu a răspuns, pe atât de rapid a închis. Reacția mi se păru de-a dreptul ciudată și Maria Oancea, pe care am sunat-o imediat, avu aceeași părere.

– Aha, știi ce se întâmplă! Am vorbit aseară cu doamna mea și mi-a spus despre actuala menajeră. Nu vrea să plece și nu lasă pe nimeni să vie la bătrân. Moșul e imobilizat, stă în cărucior sau la pat, telefonul nu-i lângă el, are grijă tipa să nu i-l pună la îndemână!

Cred și eu că nu vrea să plece! Ea e stăpâna, nu bătrânul. Numai că e tare nefericit, bietul de el, nu poate conversa nimic cu ea, nu pentru că n-ar ști limba, ci pentru că n-are cultură, e o semianalfabetă, nu e stilată deloc, n-are niciun pic de finețe. N-are nici fantezie, bătrânul se plictisește și suferă, se simte frustrat. De asta ziceam că ești foarte potrivită. După cum mi te-a descris Mia, ești persoana potrivită!

– Bun! Și ce e de făcut? Adresă nu am, la telefon răspunde chiar femeia în locul căreia vreau să ajung eu! Chiar mi se pare inutil să mai încerc. E clar că asta nu e pista pe care trebuie să merg.

– Nu, nu te da bătută! Mai ai răbdare un pic. Trebuie să insiști atâta, până vei reuși! Odată tot trebuie să ridice moșul telefonul. Sau se poate nimeri vreo rudă pe acolo. Ei habar nu au ce face asta! Au dat anunțul și se întreabă de ce nu vine nimeni la interviu!

Absurd! Cum să fie bătrânul într-o situație atât de absurdă? Puțin credibil, îmi spuneam. Pe de altă parte, insistența doamnei Oancea nu era un mofft. Știa prea bine ce vorbește.

– Ascultă-mă! Ei toți sunt bătrâni, nu se mai pot apăra, nu pentru că nu au posibilitatea, ci pentru că sunt suspicioși chiar când nu trebuie. Ar fi normal să o suspecteze pe femeia din casă, dar pentru că nu au pe altcineva, îi acordă ei încredere, deși vor să scape de ea. Nu e ciudat? Dacă cineva le-ar spune asta, ar suspecta persoana respectivă de rele intenții. De asta zic să aștepți, nu le pot vorbi despre tine, că m-ar suspecta pe mine și, implicit, pe tine. Matahala de femeie e versată, ar putea întoarce lucrurile împotriva ta, trebuie să aștepți momentul potrivit. Eu aștept să dau de fiul lui cel mic, are vreo 60 ani, cu el ne putem înțelege. Dar acum e vară, e dus și el în vacanță. Ai nimerit cam rău, în sezonul vacanțelor NY e mort.

Da, am început și eu să înțeleg acest lucru! Sunt de o săptămână la NY și încă nu am nimic. Sigur, e puțin timp, dar nu pentru mine. Stau pe capul Miei, are și ea problemele ei, a făcut pentru mine gestul nobil de a mă invita în SUA și de a mă găzdui în perioada de tranziție, să-i spunem. Devenea jenant... Era timpul să merg mai departe... *New York! New York!* Îmi răsuna în minte celebra melodie a Barbarei Streissand. E timpul să te părăsesc, America e mare, trebuie să găsesc și pentru mine un colțișor! Anunțuri erau nenumărate, dar încă nu mă simțeam în stare să caut alte joburi decât în domeniul caregiving. Așa fusem instruită. Atâtea oferte și nicio finalizare. Unde greșesc? Poate n-ar trebui să-mi dezvălui identitatea. Studii și tragedie. Trebuie ascunse. Oamenii nu suportă să stea în preajma nefericiților, nici în a celor cu studii superioare lor. Dar ce identitate să-mi fabric? Ce meserie să spun că am și să fiu credibilă?

Sunt profesoară și se vede, orice aș face. Nu-mi rămâne decât Seattle. Poate e mai bine așa. N-am apucat să gust prea mult din NY. După o săptămână de America încă stau pe capul Miei. Acasă nu pot suna. Mama o fi îngrijorată. Știu sigur că este! (Am reușit! Am vorbit cu mama! Ah, ce ușurare pe amândouă!)

Mă limitez la această afacere ce pare monopolizată de românce. Sun la Bellevue, la Los Angeles, în Florida, Seattle. Singura care a răspuns a fost o Mihaela, din Bellevue. 250 \$ pe săptămână, cinci bătrâni în grijă. Din păcate, tocmai angajase prin telefon o persoană care nu vorbea engleza, dar a promis că se prezintă pe 1 august. I-a plăcut conversația noastră în engleză, dar nu putea decât să-mi promită că dacă persoana nu se prezintă cum a zis, mă va suna. Mai sunt patru zile până atunci. Evident, nu puteam aștepta! Vorbesc cu Mia despre disconfortul pe care-l simt din cauza insuccesului meu și a sentimentului că profit de ospitalitatea ei și a lui Mișu.

– Nu-i problemă! Poți sta, știi că încerci să găsești de lucru, nu pierzi vremea. Numai că ai la dispoziție timp puțin, nu poți aștepta până se termină vacanța americanilor. Ai nimerit rău, ei stau în vacanță câte trei luni. Daaa, nu-i sezon de căutat joburi. Da, stai că sun fetele, să văd care ce face și pe unde s-au stabilit. Poate știe vreuna un loc liber. Da' nu în NY, aici n-ai ce aștepta, acum. Te duci în zona Seattle și, eventual, mai la toamnă, dacă se ivește ceva, te întorci aici. Să vorbesc la familia unde a lucrat sora mea. Un tip din Borșa ori din Vișeu. Are două case de bătrâni și patru copii. Tot timpul are nevoie de femei. Nu te-aș fi vrut acolo, că-i cam greu, da' până la urmă, dacă te primește, te duci, ce să faci? Oi suna-o întâi pe ani, să văd, ea nu are nevoie de ajutor, că și ea are o casa de bătrâni. I-am spus despre tine, să vedem ce zice!

– Cine-i Ani? E româncă?

– O cunoști, cum nu știi? Lăpușeancă de-a noastră. Femeie harnică și curajoasă. A venit cu toată familia. Știi de cine zic, nu?

– Aaaa, Da! Acum știu. Dar cum de știi tu despre toate, unde se află, unde lucrează?

– D'apoi, draga mea, aici trebuie să-i cunoști neapărat pe-ai tăi, ca să ai la cine trage dacă nu-ți merge bine. Este un centru al românilor, este și o biserică ortodoxă și ne întâlnim acolo măcar o dată pe lună. Fiecare știe de câte cineva și ne spunem una alteia ce mai aflăm despre ceilalți. Și cei care vin din România, pentru trei-patru sau șase luni, de obicei se duc acolo, în Seattle. Că acolo s-a dezvoltat afacerea asta de caregiving, case de bătrâni singuri și bolnavi. Și acolo este nevoie de femei să îngrijească bătrânii.

– Ce bine! Oare m-ar primi?

– Cum să nu te primească? Dacă are loc, te primește! Și pe mine m-a ajutat. N-am lucrat la ea, că atunci, când am venit eu în America, nu avea casă de bătrâni, lucra la cineva. Tot la o româncă. Româncele dețin afacerea asta. Ele au fost inspirate și s-au ocupat de asta. Mai sunt și alte nații, dar numai excepții. Stai că o sun chiar acum, doar am informat-o că vii și mi-a promis ajutor. Ia, vezi unde-i telefonul meu... Fă bine, adă-mi-!

Mă așez cuminte la masă, în timp ce ea butona telefonul. N-apucă să-l ducă la ureche! Obiectul țârâie disperat în mâna ei, făcându-ne pe amândouă să tresărim, speriate. Vechea reacție și imposibil de controlat.

– Alo, da! Servus, Ani! Ai rezolvat? Mulțumesc, s-ai sănătate! Bine, îi spun. Sigur, mâine nu se duce nicăieri, așteaptă s-o suni tu. Hai, vorbește cu ea! Îmi întinde telefonul, zâmbind mulțumită.

– E Ani, îmi spune. Ți-a găsit de lucru în Seattle.

Iau telefonul cu o mică ezitare, nu relaționasem deloc cu doamna Ani. Locuisem în același oraș, dar nu avusesem ocazia să stabilem altceva decât salutarile obișnuite. Știam una despre cealaltă suficiente lucruri, doar trăiam într-un orașel, un târgușor în care oamenii se cunosc fără să fie apropiați. Ea știa, cu siguranță, mai multe despre mine decât știam eu despre ea. Și asta pentru că viața mea se derulase într-o serie de întâmplări dramatice și tragice care nu se pot ascunde unei comunități mici ca a noastră. Mă bucuram de o simpatie colectivă datorită tragediei prin care trecusem. Am înțeles că era argumentul cel mai bun pentru sprijinul pe care-l primeam atât de repede!

– Alo, bună seara!... Mulțumesc mult!... Mulțumesc! Bine, mulțumesc! Bine, aștept, sigur, îmi convine! Mulțumesc, la revedere!

Restitui telefonul și mă simt, brusc, încărcată de speranță, de convingerea că lucrurile se aranjează într-un mod fericit... Mâine voi zbura spre Seattle. Doamna la care voi lucra, urmează să-mi rezerve biletul. Mă va contacta chiar ea, în cursul zilei de mâine... Mă gândeam că am pierdut o săptămână fără să reușesc nimic în NY și, iată, cu un simplu telefon, Mia rezolvă pe cealaltă coastă a Americii!

Seattle

Google. *Seattle este cel mai mare oraș din regiunea numită Pacific Northwest a Statelor Unite ale Americii. Seattle se găsește în partea de nord-vest a statului Washington, între Puget Sound și Lake Washington, la aproximativ 174 km de granița canadiano-americană, în comitatul King, fiind reședința acestuia. Suprafață: 217 km²*

Friday, 12th of august, 2005, Seattle, Olympia, Washington Google. Olympia este capitala statului Washington din Statele Unite ale Americii și sediul Thurston. Orașul a fost încorporat la 28 ianuarie 1859. Populația orașului era de 42.514 locuitori, conform recensământului din anul 2000, efectuat de United States Census Bureau. Olympia este centrul cultural al regiunii cunoscute sub numele de Puget Sound.

N-am văzut mare lucru din orașul acesta. Doar neighbourhood. Cu case cochete și aranjamente florale de toate felurile „in the yard in front” și „in the yard back the house”. Casa e superbă. Cam chicioasă, dar impresionantă. Îmi amintește de casa lui Scarlett O’Hara, din *Pe aripile vântului*. Pereții de rigips, dar finisajele sunt efectuate fără reproș, iar mobila luxoasă, de mahon în tot apartamentul lor, indică gradul sporit al pretențiilor locatarilor. Scările interioare, într-o spirală generoasă, sunt luminate de lustre opulente, de cristal, iar în fiecare colț tronează ba un fotoliu renascentist, ba o consolă și o vază enormă cu flori artificiale.

Mă aflu aici de două săptămâni. Sâmbăta și duminica sunt liberă. Vorba vine. Familia pare că m-a adoptat. Îi însoțesc la evenimentele lor sau la biserică, pur și simplu. Până acum am fost la o nuntă, în Seattle, dar, mai bine zis, într-o suburbie, cu o denumire ce-mi trezește rezonanțe evreiești, Somomish, apoi în Bothel, am rămas peste noapte. Am petrecut o duminică minunată la lacul Washington și am asistat la o demonstrație de acrobații aviatice ale escadrilei de avioane Blue Angels. Looping-uri, picaje etc. Senzațional! Zburau uneori foarte aproape de capetele noastre, alteori se pierdeau în înalt. Un spectacol fascinant!

Surpriza cea mare a fost să întâlnesc persoane cunoscute, chiar din orașul meu! Aveam să aflu, peste câteva ore, că aici este concentrat un procent destul de ridicat de concitadini.

Afacerea cu bătrâni e înfloritoare și cel mai sigur loc de muncă e într-un family home. Am onorat invitația la masă, la o pereche de lăpușeni. Copiii lor, asemeni copiilor tuturor românilor, nu știu românește! Le pui o întrebare în română și ei îți răspund, automat, în engleză! Mai bine așa, decât să vorbească stâlcit. N-am mai pomenit o limbă atât de barbară ca româneasca americanită! Comunitatea asta are nevoie de mine! Mi s-a propus să fiu profesoară de română în cadrul școlii pentecostale de duminică. Ce fain! Abia aștept! I-am transmis mamei să-mi trimită toate manualele de IX–XII!

Cu proprietara m-am împrietenit at the first sight. Ne-am dezvăluit sufletele. E atentă și grijulie. Mi-a cumpărat niște lucruri foarte frumoase din mall, am prins Black Friday! Sigur, din retribuția viitoare, nu cadou! Ne-am dus la manichiură-pedichiură, ne-am răsfătat.

Am grijă de bătrâne cu afecțiune. Mă dor picioarele, mă doare spatele, mi-au plesnit o mulțime de vinișoare pe picioare, oare voi rezista un an, cum mi-am propus?

Miercuri am împlinit 46 de ani. Am primit ca dar, din partea proprietarei, un bibelou-un băiețel ce seamănă perfect cu Hori și un tricou... Seara, mi-a dăruit și un tricou. M-a lăsat să vorbesc la telefon. Am vorbit cu Victor. I-am făcut o mare bucurie. Am simțit disperarea în glasul lui.

– Cât am așteptat telefonul ăsta! Am vrut s-o caut pe maică-ta, să-i cer numărul tău. Când vii?...

– Peste un an.

– Dar cât ai primit? Șase luni?

– Da.

„Zici că am primit o penitență, nu o viză!”, îmi spun amuzată.

– Dacă nu te întorci la timp, îți iau ăștia pașaportul!

– Nu-mi pasă. Trebuie să stau un an!

– Cum te descurci?

– Excelent! Am fost o norocoasă!

– Ești norocoasă tu din mai multe motive!

– Cum așa?

– Așa, mai gândește-te!

Bun, mă gândesc. Și înțeleg că vorbele lui sunt o declarație de dragoste. Sugerată. ăsta e norocul meu! E atât de reconfortant să mă știu iubită, așteptată, dorită. Am certitudinea că el mă va însoți pe restul drumului meu

– Hai tu în America! Facem o vacanță frumoasă în Hawaii!

– Ar fi frumos! Visul meu din tinerețe e chiar să merg în Hawaii!

– Îți fac rost de o invitație, te duci la ambasadă și obții viza.

Mi-am perindat prin minte persoanele care ar fi dispuse să facă invitație cuiva necunoscut.

– Puiu! El zice că toată lumea are dreptul să fie fericită! Îi face invitația, cu siguranță!

Entuziasmul colegei mele îmi face bine. Îl sună imediat pe Puiu. E în Phoenix. Acolo va merge și ea, de îndată ce se finalizează aranjamentele lor legale. Se vor căsători apoi, iar ea își va construi propria afacere.

Trec zilele cu monotonia lor rutinată. Aștept vești despre vizita lui Victor la ambasadă. Visam fericită la sejurul nostru în Hawaii. Ne vedeam pe plajă, în briză, în soare, în apa plăcută.

– Nu mi-au dat viza! Le-am spus că mai degrabă mă duc în Irak, decât să mai calc în ambasada lor! Nici nu vreau să mai aud de America!

Va veni luna mai și Victor nu va fi cu mine. Am trăit dezamăgirea neîmplinirii unui proiect oarecum romantic. Plănuisem un sejur în Hawaii, nici nu se punea problema unui refuz la ambasadă. Și, totuși, Victor n-a primit viza!

Cum reacționezi când îți se năruie speranțele? În primă fază am fost foarte senină, îmi simțeam inima ușoară. De ce oare? Aveam chiar un sentiment de bună dispoziție, aproape de fericire. Bizar, nu? M-am plimbat toată ziua aceea însorită de 14 martie, prima mea zi liberă după o lună de muncă neîncetată. Am fost la acvariu, pe faleză, pe chei, pe străzi necunoscute, la un caffè internet, în Downtown Seattle. Am intrat în Ross și am cheltuit o groază de bani. Nu-mi propusesem să fac cumpărături. Și totuși, am făcut!

Spre seară, m-a cuprins deprimarea, insomnia, durerea de cap. M-am frământat toată noaptea și am plâns. Și nu știam dacă plâng pentru asta sau îmi plâng viața nenorocită. Neîmplinirea ca femeie și singurătatea sau pierderea mea sfâșietoare ca mamă? Mă întreb pentru prima dată, cum de mi s-a întâmplat mie una ca asta?! Cum de i s-a întâmplat lui așa ceva?! Doamne, cât sunt de banală, de searbădă, de ternă! Nu mai sunt aleasă în vorbă, nu mai sunt sofisticată, prețioasă, rafinată. Sunt aproape stupidă!

*

– Oh, my Good Lord, your eyes!

– What about my eyes?

– They are beautiful! I've never seen eyes like these!...

Apoi:

– You're special... But the other people don't know you're really special, you know that?

How do you did that? And when? You do not know?

Așa o ține întruna Tessie, de când am venit. Se uită fascinată în ochii mei, minute în șir și repetă aceste lucruri. Dimineață a avut altă revelație:

– You are a Lady. I didn't knew that before. In your country you must be a Lady.

– Yes, I am, îi răspund surâzând.

S-a bucurat și a zâmbit cu duioșie:

– I am happy you are my friend!

Bătrână, bolnavă și abandonată. Așa erau toți bătrânii din casele deschise pentru ei. Pe Tessie nu o vizita nimeni, niciodată. Avea demență și era incapabilă să facă sau să spună ceva, zile în șir. Stătea pe fotoliu de dimineața până la ora mesei de seară, de regulă ora 17. Apoi, brusc, părea că știe ce spune și chiar dădea impresia că este logică. De fapt, erau doar fantasmatele ei. Sau, cine știe cum alternează clipele de luciditate cu nesfârșita demență?

Stau tolănită în patul de mahon, stil Quinn și privesc pe geam cerul acesta incredibil de frumos. E sfârșit de august și n-am văzut nicăieri un cer mai senin, un albastru mai blând decât al cerului de aici. Niciun nor, nici alb, nici de altă culoare, pe întreg cuprinsul lui. Și brazii aceștia înalți, și verzi și atât de frumoși! Parc-ar fi cerul și brazii din visul meu de acum patru ani. Când mi s-a arătat Isus Răstignit pe Cruce, dar viu și cu o expresie de resemnare și asumare, o suferință demnă și niște ochi extrem de lucizi. Mă priveau direct în ochi și nu știu ce voiau să-mi comunice. Oricum, ce a fost să se întâmple, s-a întâmplat. Cerul din care a coborât Iisus purtându-și imensa cruce, era de un albastru senin, incredibil, nefiresc de frumos și de pur. Iar

eu mă aflam pe o pajiște verde, curată, în apropierea unui lac de culoarea cerului. Locul era împrejmuțit de brazi înalți până la cer. Și cum mă gândeam că lacul se oglindește în cer și nu invers! Când am ajuns în Seattle, am avut sentimentul că acesta este locul pe care l-am visat și m-am gândit că aici trebuia să ajung din voia divină.

Duminică după-amiaza. Sau amiaza. Oricum, spre sfârșitul lunchu-lui. „Fetele” stau la masă. Zella vorbește întruna. Are treabă cu securiștii care i-au împânzit casa, în căutarea ownerei. Trebuie să o aresteze, pentru că i-a furat Zellei casa.

– Don't worry, honney, îmi spune. I will give you my house. You deserve it.

– Thank you, Zella, I love you! îi răspund amuzată, prefăcându-mă serioasă. Zella e oarbă. Dar închipuirea ei este extrem de bogată. Trăiește în filmele pe care le produce mintea ei și ne implică și pe noi, uneori, în scenarii. Are o profundă credință în Iisus și dacă cineva o contrazice în legătură cu rasa Lui, devine furibundă.

– ` Zella, Jesus is Withe, isn' it?

– No! He is black!

– Zella, No, Jesus is white!

– Don't be silly! You do blasphemy!

Luisa stă imobilă, cu privirea fixă, undeva departe, atât de departe încât ai zice că e goală. Și s-ar putea să fie așa. Dintre toate, Luisa e o moartă vie. Când o trezesc dimineața, e rigidă și fără reacții. O apuc de mijloc, să o ridic în șezut. Cu o voce obosită, ieșită parcă din adâncuri, întreabă invariabil, opunând rezistență prin înțetirea rigidității:

– What's the matter with you, people?! O iau încet în brațe, obligând-o să pună brațele în jurul gâtului meu:

– Come on, dance with me, Luisa! Only two steps, darling!

Încet, încet, reușim să ne apropiem de scaunul cu roțile. O așez ușor, apoi încerc să desprind brațele ei încheștate pe umerii mei. Va sta așa toată dimineața, până am să o aduc din nou în cameră, to take a nap! Acum, însă, stă la masă, imobilă, fără să vadă nimic, deși are ochelari de vedere. Mă întreb dacă vede ceva în interiorul ei, niște amintiri, niște gânduri secrete, niște regrete sau niște dulci bucurii. Dar nu, Luiza este o moartă vie. O dementă care ar fi murit de multă vreme, fără substanțele pe care o forțăm să le ingurgiteze zilnic. Cu ea și Blanche avem cele mai mari probleme. Refuză sistematic medicația. Zdrobim pastilele și le amestecăm în piure de mere, dar s-au prins și nu deschid gura.

De o vreme Blanche e bolnavă. Are escară pe șold. Vine o asistentă în fiecare zi și o pansează. Curăță locul și umple gaura adâncă cu pomezii și pansamente. O țin pe Blanche în brațe, o mângâi, o liniștesc. Geme și strigă de durere, dar dacă stau așa, cu palmele lipite pe obrazul ei, iar ea cu capul înfundat la pieptul meu, se calmează, pare a suporta mai ușor.

Asistenta e impresionată de grija mea pentru Blanche.

– Mie mi se pare normal să fiu alături de ea, e suferindă, îi spun.

Discutăm. Vrea să știe despre mine.

– De unde ești?

– Din România.

– Serious? Ce lucrezi acolo?

– Sunt profesoară.

– Mă gândeam eu. Dar de ce nu te angajezi la o școală?

- Nu am venit decât temporar. Mă întorc în țară peste câteva luni.
- Ai copii acasă?
- Întrebarea mă dă rămadă. Ce să-i spun, cum să-i spun cât mai demn?
- Nu. Nu mai am... Îi zâmbesc ușor și întorc capul.
- Scuze, am pus o întrebare jenantă?
- Nu, e ok.
- Mi se pare că te-am incomodat. Unde sunt copiii tăi, dacă nu sunt acasă?
- Nu mai am copii!
- Dar ai avut?
- Da, am avut. Un băiat!
- Ce s-a întâmplat cu el?
- A avut un accident de mașină. A plecat...

- Oh! He' s gone? You mean he is dead! I am so sorry! Anyway, you are so strong and lovely! You keep your heart open! Look at you, you take care with love of these poor ladies! You are my hero!

În singurătatea mea, vreau să plâng și să mă hrănesc cu durere

„Există anumite suferințe care pot fi uitate atunci când putem pluti deasupra durerilor noastre.”

Maria, personajul din *Unsprezece minute*, de Paolo Coelho. Se referă la suferințele fizice. Dar am simțit asta la suferința sufletească. Simțeam o pace misterioasă care mă invadea în chiar apogeul durerii. Nu-mi trebuia nimic. Nu-mi era foame, nu-mi era sete, nu simțeam oboseală, nu mai plângeam. Eram deja resemnată. Eram împietrită. Detașată. Nu știu cum eram. Și nu știu cum sunt, nici acum. Simt pace, simt lumină. În inima mea fredonez cântări bisericesti. Și mă simt bine. Mă simt ocrotită. „Ocrotește, Doamne, poporul tău și binecuvântează moștenirea Ta”... Poporul mă include și pe mine. În moștenire intră și ființa mea, cu destinul ei cu tot. Sunt a lui Dumnezeu. Oare sunt fatalistă? Chiar dacă da, sunt una pozitivă.

Pe drumul spre Casa 2, unde lucrez trei zile pe săptămână, zic în gând, toate rugăciunile dimineții. Mă fortific mergând și rugându-mă. Nu uit pomelnicul morților mei. Horia, în primul rând. Tata, Bujor, veri, unchi, mătuși, bunici. Chiar și cele două perechi de socri, deși nu i-am cunoscut pe toți. Rugându-mă pentru neamul meu cel adormit, mă simt sub o interesantă protecție. Îi simt cu mine, făcând cordon în jurul meu. Nicio agresiune asupra mea, în tot timpul șederii mele peste ocean. Îi pomenesc și pe cei vii, cu ei închei convorbirea mea cu Dumnezeu. Apoi, tot restul drumului plâng. Plâng fără hohote, doar cu inima. Plâng în gând. Plâng.

În singurătatea mea vreau să plâng și să mă hrănesc cu durere...

◆ LILIANA FAGERLUND (SUECIA)

Ultima călătorie a omului

Ea deschise ușa încet, cu grijă și se uită înăuntru. Femeia din pat părea să doarmă așa că ea se strecură în cameră și închise ușa în urma ei.

Camera, mică, se scâldea în lumina razelor de soare ceea ce dădea o senzație de liniște și siguranță.

Asistenta abia începuse schimbul de după-amiaza și acum, cu inima strânsă, se uită cu atenție la fața femeii.

Ea apucase să o cunoască și să o placă în acest timp în care avusese ocazia să o aibă în grijă ca pacientă, grav bolnavă de o boala incurabilă, dar întotdeauna blândă și răbdătoare, cu un calm de admirat și care pe ea o uimea de fiecare dată.

Acum stătea întinsă acolo și arăta la fel de calmă ca de obicei când asistenta se așeză lângă pat și îi cuprinse mâna între ale sale.

Nici măcar o clipire nu s-a văzut la atingere, poate că deja era la jumătate de drum spre o altă dimensiune, cine știe? Sau poate că era doar o acceptare instinctivă a gestului care, oricum, nu era menit să fie altceva decât o încercare de a da un pic de sprijin sau mai bine-zis, de curaj?

În timp ce stătea acolo cu mâna femeii între ale sale, asistenta încercă să înțeleagă ceea ce simțea în sine. Ea nu fusese niciodată în situația de a însoți un om pe ultimul său drum și drept să spună, ea chiar era îngrozită numai la gândul acesta, întâlnirea unui om cu moartea!

Dar, din fericire, sentimentul care o copleșea acum era că totul e foarte liniștit, odihnitor și chiar frumos pe undeva.

S-a bucurat în sine că este acolo, alături de ea, mai ales acum, după ce vorbise la telefon cu copiii femeii, le spusese de starea gravă în care se afla mama lor și sugerase că de acum nu mai este mult...

Ei îi spusese că nu vor veni însă își doresc ca asistenta să le dea de veste când totul s-a terminat.

Ea uitându-se din nou la femeie și înregistrând respirația ei din ce în ce mai lentă, înțelege că nu mai este mult. O mângâie ușor pe obraz, îi aranjează părul o idee în același timp în care vede transformarea de pe fața ei.

„Oh, ce mi-aș fi dorit ca și copiii tăi să fie aici” gândește ea când vede cum trăsăturile feței se netezesc încet în același timp în care mai mult percepe decât aude cum femeia își trage ultima respirație.

După ceva timp ea lasă mâna femeii și iese afară să se ocupe de lucrurile practice. Ridică telefonul și sună pe unul din copiii femeii.

„Venim peste puțin” spune vocea în care se simte plânsul.

„Sunteți bineveniți”, răspunde ea.

Timpul care a urmat a trecut repede și unele momente petrecute și-au pierdut din acuratețe. Însă ea își amintește mâinile grijulii care s-au ocupat de corpul femeii, cartea cu psalmi și lumânarea aprinsă de pe măsuta de alături precum și florile din mâinile de pe pieptul femeii. Tot acele mâini pe care ea le ținuse într-ale ei în timp ce viața încă mai exista.

După un timp ei au venit. Copiii. Trei oameni adulți care arătau atât de speriați. Și atât de îndurerați.

Asistenta îi întâmpină cu un zâmbet binevoitor și se prezintă. Le spuse că ea a fost acolo cu mama lor, până la sfârșit, i-a ținut mâinile în ale ei. Și atunci, dintr-o dată, totul a năvălit peste ea!

Sentimentele, mila, tristețea și durerea, a lor și a ei de asemenea, iar vocea i s-a frânt.

Ea începu să plângă, ei la fel și cu toții s-au îmbrățișat tăcut, într-un gest spontan de alinare. După aceea ei au intrat la mama lor, toți trei copiii. Ea s-a uitat după ei spunând în sine ei: „Mulțumesc că ați venit”.

Atunci a putut vedea și că nu mai erau speriați, doar triști și îndurerați.

Ziua de după veni, de data aceasta, zi liberă.

Stătea adâncită în lumea fanteziei unde o scufundase cartea pe care o citea, când sunetul telefonului îi întrerupe liniștea. Era o colegă cea care suna.

„Ai niște flori atât de frumoase care te așteaptă, poate că poți da o fugă? E și o notă atașată.”

O oră mai târziu ea așeză trandafirii frumoși într-o vază, citind cu lacrimi în ochi:

„Mulțumim pentru tot ajutorul acordat la decesul mamei noastre. Copiii.”

A știut atunci că ea niciodată nu va uita această întâlnire și un sentiment de gratitudine i-a umplut sufletul.

Gratitudine pentru că a avut această trăire.

LECTURI

◆ DORIN NĂDRĂU (SUA)

Jurnalul unui idealist

După ce am parcurs din ce în ce mai captivat și mai implicat afectiv cele aproximativ 400 de pagini ale confesiunilor profesorului **Nicolae (Nicholas) Dima** apărute recent într-un volum intitulat „**Jurnalul unui idealist**” (Destine Literare Publishing House, 2026), m-am surprins în posesia unui tulburător bagaj de impresii induse, nu foarte ușor de sistematizat și sintetizat. Împrejurarea rezidă, pe de o parte, în amplitudinea trăirilor autorului de-a lungul vieții ce se apropie de „borna” 90, iar, pe de alta, în abundența informațiilor istorice, politice, geografice și culturale. Prin urmare, mi s-a cristalizat limpede convingerea că scrierea este o carte incitantă în demersul articulării unei caracterizări concludive.

Suntem înaintea de toate în fața unor memorii scrise cu empatie, autorul reflectând deseori asupra unor aspecte din istorie necunoscute în profunzime pe care încearcă să le elucideze cu ajutorul unor întâmplări personale importante, dacă nu cumva chiar providențiale. Efortul de a stabili granița dintre „axa binelui” și „axa răului” pretinde să ai un volum considerabil de istorie și cultură pentru a înțelege sensul adânc al „binelui” și al „răului”, condiție pe care Nicolae Dima o probează cu prisosință. Totul este văzut prin lentila celui care interpretează cu mult discernământ detaliile care contează. Părerile pe care le împărtășește în aceste amintiri asigură o lectură indiscutabil esențială.

Pe întinse segmente, „Jurnalul unui idealist” dobândește, prin extensie, detaliere și stil narativ, alura unui veritabil roman memorialistic, dar bogăția informațiilor, comentariilor politice și multitudinea excursurilor îi conferă o valoare reală superioară. Prin destinul neobișnuit al autorului și prin calitatea lui de a consemna, ca martor, evenimente mișcătoare, jurnalul se impune ca o piesă importantă a unui extraordinar „puzzle” configurat de memoriile marilor figuri ale exilului românesc, constituind o operă confesivă însemnată.

Un sumar „apetisant” incită viguros la lectură. Structurat pe patru părți, volumul include fragmente din jurnalul ținut în țară, începând de prin 1960 și continuând cu însemnări din Occident și America până recent.

Partea I („**Prima tinerețe**”) relevă subdiviziuni componente cu titluri pertinente: „Jurnal din tinerețe”, însemnând selecțiuni din jurnalul ținut în București și până când a plecat din țară, grupate oarecum tematic pentru a le atribui mai multă coerență, conține referiri originale despre caracter, despre destin, convingeri și credință, frământările anilor '60 și anii de studii, ani de cumpănă, absolvirea facultății și ultimul an în țară. O mențiune specială: „Jurnalele și însemnările mele din America, din Occident și de pretutindeni sunt multiple, dar discontinue.

Ele încep în lagărul de refugiați de la Traiskirchen, de lângă Viena, unde am ajuns în octombrie 1968 și apoi sunt reluate într-o formă sau alta și pe sărite până în ziua de azi” (p. 31-32).

Urmează adnotări privind religia și înțelepciunea, creștinismul, hinduismul, iudaismul și despre Creator, selecțiuni din vechea înțelepciune a Chinei și din înțelepciunea arabă. „Jurnal de specialitate. Istorie și geografie” este o lecție condensată vizând istoria drept cadru, ce ne mai învață istoria, geografia ca destin, minicuriozități și nanogânduri, numere și... superstiții. „Jurnal de pe mapamond” menționează considerente demne de atenție: China și locul ei în lume; America și globalizarea; Curiozități americane; Alte însemnări din America; Columbia University (Lumea academică de acum 50 de ani); Universitatea și diplomația publică.

Partea a II-a („**Schițe, eseuri, momente din închisori**”) poate fi considerată un model de memorialistică inspirată de încercările tragice trăite în spațiul concentraționar românesc. Experiența existențială relatată cu justificate detalii îl integrează pe Nicolae Dima în rândul memorialiștilor creatori ai unui tip de literatură aparte, în care personajul și autorul se întâlnesc în suferință, fapt pentru care dezvăluirile memorialistice de acest gen au farmecul unei sincerități pe care nicio ficțiune nu le poate atinge. Viața în închisoare cu chinurile, privațiunile și severitatea împinsă până la limitele absurdului este marcată de o sfântă comuniune de suferință, credință și speranță. Aversiunea față de natura coercitivă a comunismului este permanent contracarată, pe parcursul scrierii, de emoționante reflexii creștine.

„Închisoarea politică de pe timpul comunismului a reprezentat un întreg univers, iar pentru noi, tinerii din acele vremuri, era ca o universitate deschisă. Numai acolo puteai întâlni în aceeași celulă profesori universitari alături de cei mai simpli oameni, militari bravi alături de dezertori, și oameni cu frica lui Dumnezeu alături de criminali!” (p. 95).

Această secțiune conține câteva portrete de persoane din închisoare (și nu numai) care i-au produs o impresie puternică, de neuitat, portrete dublate de nedisimulate aprecieri. O simplă înșiruire a titlurilor în ordinea în care se succed în carte este elocventă: Tristețe! Mare tristețe!; Insomnie; Dezamăgire; Greva foamei; Părintele Iovan-Jilava 1956; Comisarul Nicu Adamescu; Evrei din închisoarea Aiud; Inginerul Georgescu Topazlău; Părintele Ioan Bardaș; Aiud-Camera 354; Fratele Jeravlev – „Fantoma” din închisoarea Aiud; O amintire lugubră din închisoarea Gherla; Iluzia Eliberării; Evocare-Părintele Calciu între mit și realitate. Secțiunea se încheie cu o scurtă prezentare a unor poezii în închisori.

Partea a III-a („**Jurnalism Politic Est-European**”) face dovada indubitabilă a măiestriei jurnalistice a autorului. Probleme de maximă actualitate sunt tratate cu luciditate, analizele conducând la obsesive reflecții. Sunt enunțate în termeni fără echivoc observații generale privind războiul din Ucraina, precum și existența a două viziuni de guvernare actuale, respectiv viziunea capitalist-occidentală și viziune comunist-orientală. Aparențele și realitățile circumscrise războiului, precum și implicațiile românești în contextul resetării mondiale sunt subiecte spinoase cercetate cu mare atenție. Autorul răspunde unor întrebări retorice din prezent frecvent vehiculate: Ce vor globaliștii?, respectiv Cine sunt rușii și ce vrea Rusia azi?, continuând cu Rusia-Ucraina: privire retrospectivă și „Mesianismul” rusesc. Frământările autorului implică răspunsuri pe cât de adevărate, pe atât de dure (Lumea Occidentală și-a pierdut sensul și Șocul Schengen), dar și referiri strict personale încorporate în mini-eseul

„Evreii, România, Israel și Ucraina”. Alegerile din 2024 din Statele Unite, motivează justificate comentarii: Alegerile din America-Cu cine votăm?; O mare dilemă; Impact imediat al alegerilor; Trump, Orban și Transilvania. În finalul părții a III-a revine o referire ce trimite la o obsedantă preocupare, majoră, pentru autor: Basarabia și Republica Moldova-„Sunt un sceptic... optimist”, Nicolae Dima precizând: „Pe lângă lucrările specifice și conferințele pe care le-am susținut în acest scop, m-am angajat în lobby pe lângă Congresul SUA din Washington și am făcut cunoscută problema Basarabiei și Bucovinei legislatorilor americani. Lucrările pe care le-am depus sunt mărturii rămase pentru totdeauna în anele oficiale ale SUA”. De menționat că este reprodus textul scrisorii semnate și de alte câteva personalități românești, scrisoare trimisă în noiembrie 2024 Președintelui SUA. Un grupaj foto alcătuit de fotografii din arhiva personală a autorului întregesc această penultimă parte a volumului.

În fine, din perspectivele sumbre ale zilelor de azi, trădând îngrijorări și apăsătoare neliniști, autorul își încheie cartea cu o amplă examinare a situației țării noastre în contextul geopolitic actual. Ultima parte a volumului, Partea a IV-a, se intitulează „Evoluția recentă a României”.

Problemele de maximală stringență care frământă și agită viața politică a României sunt semnalate probând o uimitoare putere de observare și îndreptățind o evaluare amănunțită a realității. Subtitlurile sunt pertinente, provocând concluzii demne de analizat: Alegerile din Decembrie 2024; Îl cunosc pe Călin Georgescu; Cine se teme de Georgescu?; România și șarpele Boa; Globalizarea și suveranismul; Anul 2025: Frământări și speranțe; Pro și contra Georgescu; Între idealism și realism; De ce Călin Georgescu?; Scrisoare deschisă; România și geopolitica internațională; Lipsurile națiunii noastre; Se apropie Ziua Basarabiei; Vin rușii!; Negocierile Trump-Putin și... România; Păcatele noastre; Iertarea creștină și lumea actuală; O vedere globală: 1975-2025; Suveranism; Soroșism și globalism; O victorie pirică; Geopolitica și resetarea lumii; România și Polonia; Hoarde, popoare, neamuri și națiuni; Tragedia României; Dilema NATO 2025; Națiune și naționalism; Despre Transilvania; România în criză de legitimitate; Despre Era Iliescu; Uniunea Europeană; Omenirea la răscruce; România nicăierii!; America, Israel și lumea actuală; O speranță geopolitică.

Câteva atașamente în limba engleză completează, în susținere, o carte de o uluitoare concentrare de informații, considerente, meditații, evaluări, dileme și reflecții.

Ar mai fi multe de comentat pe marginea unei lucrări atât de dense, de plină de idei și, la urma urmelor, destul de dramatică, dar voi încheia cu reproducerea unei mărturisiri a autorului din finalul volumului: „Cu voia Domnului, în iulie 2026, voi împlini 90 de ani și spun sincer că nu-mi doresc mai mult. Prin natura mea idealistă, trebuia să mă nasc în secolul al XIX-lea. Am avut neșansa să mă nasc cu o sută de ani mai târziu și să «mușc» adânc din frământatul secol XX. Acum, am intrat deja în altă lume și nu mă încântă cu nimic modul în care a început acest veac nou. Admit însă că sunt curios să aflu cum se va încheia actuala eră coruptă, imorală și anticreștină. Sunt cumva optimist, deoarece am rămas integru și am încercat să-mi fac datoria, dar pe măsură ce trec anii, îmi pierd încrederea în oameni. Cred nelimitat în Conștiința supremă și sunt convins că în final Dumnezeu va face dreptate”.

MERIDIANE LIRICE

◆ LUCA CIPOLLA (Italia)

Când orele

Când orele
lasă amintirile în urmă,
pietre
care te împiedică
și n-ai vrea
să mai calculezi prezentul,
lasă loc
respirații,
intră în tine însuși,
nu-gândul
să te îndrume pe cărarea
luminii
a conștiinței.

Refugiu

La trecere
foile ca mucava
într-o lume colorată
pe care acum am învățat-o..
o găsești în căutare
și este atât de evident
că îți vibrează împrejur
și se amestecă cu prezentul,
cât aș vrea să exiști totdeauna..
Și, singur, așteptând
foșnetul cald
pe care albia unui râu
nu-l cruță.

Survol

Trei silabe
rostite pe
un tablou
la jumătate pictat
la jumătate lăsat la voia întâmplării,
fumul mișuna
lăsând benzi de culoare gri
unde evada mintea mea
încă prea tânără
pentru a se cățăra
pe marginea falezei.
Așa o imaginam
și era poate pe înserate
când mă întorsei
în camera mea împrumutată;
a ști și a nu ști
unde să plec și unde să ajung
azi nu mă mai sperie.
Flori de mușețel
la trecerea mea,
iute,
și astfel salut.

Luca Cipolla

◆ ROXANI NIKOLAU (Cipru)

Roxani Nikolaou s-a născut în Limassol (Cipru). A publicat colecțiile de poezie *Poezii 1991-1999* (publicație privată, 2000), *Scissorsman* (Technodromion, 2018), *Salos Magnetis* (Farfoulas 2022) și cartea de poezie și proză, *The Coming Ones* (Technodromion 2024). Între 2005 și 2008, a fost implicată în publicarea revistei artistice și literare *Psichadi*. Poeziile sale au fost traduse în engleză, italiană și poloneză.

* Cărțile sale *Scissorsman*, *Salos Magnetis* și *The Coming Ones* au fost incluse pe lista scurtă a Premiilor de Stat din Cipru.

DACĂ ÎNVII

(„stând pe piatră”)-2019

Nu am timp
Să șlefuiesc toate imaginile tale
una câte una

dacă învii cu tâmplele transpirate
și venele tale strălucitoare
cu plombele de pe dinți
și spatele tău dureros

dacă învii de pe drumul câmpurilor
și în Peștera unde ai dansat de tânăr
la sfârșitul Iernii
Cum aş putea fi,
dacă voi fi,
într-o altă noapte,
propria ta noapte?

LUPTA

Întreabă frunzele uscate ale pântecului tău:
mamă, îmi auzi pașii?

întreabă casa, cheile, vecinii
dacă știi
dacă m-au văzut

în timp ce ei își foșneau în liniște trupurile
udând oalele
curățând mașina
și se ofileau în tăcere

iar somnul lor se scurta în spinii lui
dintr-o atracție absolut inexplicabilă
pentru moarte

Întreabă drumul (care galopa spre undeva)
de ce s-a rupt și și-a ucis calul
și își pregătește răspunsul
înainte ca pașii să se intensifice
înainte ca lupta să înceapă

și întrebarea și răspunsul
sunt legate strâns

de coarda de granit a gravitației.

SHADOW SHOES

Micuță și palidă, fetița-umbra mea,
s-a apropiat de mine –
ne-am cățarat pe zdrențele anilor
din ochii tufișurilor.

A apărut apoi casa veche.
Frații mei dormeau
în camera slab luminată,
iar părinții în cealaltă.

Cât de mult îmi doream
să ne mângâie fețele și să alerg
printre pereții casei
în curtea de sub podea
dar greierul și-a înfipt mereu gheara
în pântecul nopții goale.

A LUAT-O BRIZA

Briza a luat rochia de la picioarele mele
și a dus-o către tufa de trandafiri
și apoi înapoi la tine
și iar înapoi

Nu am observat
sub norii sprâncenelor tale

în fața ochilor mei –
nu am observat că tu însuți lipseai

„Ce mai așteaptă?” se întrebau spinii
și înainte să mă pot hotărî
(Primăvară Primăvară,
gura ochilor mei te-a înghițit!)
te-ai contopit cu veșmântul meu zdrențuit
și cu spatele umbrei sale

mărită cumva de strada tot mai liniștită.

STATUIA MEA

În sala de așteptare o țin pe mama de mână.
Domnul de lângă mine întinde un cui
ruginit
apoi un cuțit tocit

o fată de alături îmi șoptește
„tatăl meu te va împușca”
și suflă o flacără neagră spre mine
ușa nu se deschide
(cât mi-e de frică, mamă!)

Cuiul și cuțitul
cioplesc statuia unei păpuși din aluat
și eu cu flacăra neagră în inimă
adorm.

Visele se nasc în somnul meu
(noaptea plâng, dar nimeni nu mă aude-
doar ecoul care crește la marginea fântânii)
Plantez sângele apoi cenușa
și pe locul lor cresc copaci frumoși.

Sub un copac plantat de bunicul meu

În timp ce eu stau și scriu sub un copac
plantat de bunicul meu și Dolce & Gabbana,
pe jumătate întinși pe șezlonguri de pe
veranda lor,
creează abstract
o nouă piesă vestimentară,
aplicând-o mental
pe corpul lui Bellucci, Binoche
sau al vreunui supermodel în ascensiune

și uneori ei sunt zguduiți
de terori subterane-
ca și cum o piesă vestimentară
fără o persoană anume ar fi nefirească

un copil strânge o piatră cu piciorul întins
(strânge piatra până îi țâșnește sângele)
strigătul lui îți provoacă mila
dar tu îi arăți iarăși piatra

Și el ia poziția unui pușcaș
trage două sau trei focuri
o aruncă în sus și ea cade cu avânt
peste ciornele mele
apoi sare și se așază

ca o vrabie în palma mea

Atunci

În acele vremuri
turbinele eoliene s-au defectat
până și cuvintele erau aranjate
De dincolo au ajuns
la ușa mea
diverse articole rulate de vânt
precum gândurile inversate-
atât bărbați, cât și bestia
tuturor le-am acceptat orice

după dragoste

Am citit pe întuneric somnul lor
până mi-am stricat ochii;
oriunde mă uit
mă văd uitându-mă la mine.

Recurent

Acel copac cu forma ciudată, modelat de
vânturi
— nu e nevoie să-i numesc unul câte unul
—
care avea talia și brațele rupte,
cu capul îngropat adânc în propriile
adâncuri,
în rădăcinat la marginea stâncii,
cu gura larg deschisă și tăcută,
acel copac nu sunt eu.

◆ OLGA ECONOMIDOU (Cipru)

Olga Economidou s-a născut la Limassol, în 1975. Este absolventă a Universității din Cipru, specializarea Științe ale Educației, și a făcut studii postuniversitare la Universitatea din Birmingham (Anglia). Lucrează ca educator în învățământul primar și consilier în educație muzicală pentru Ministerul Educației, Sportului și Tineretului din Cipru. Este membru activ al unor grupuri educaționale și culturale, participă la programe europene și a prezentat practici educaționale la conferințe științifice. Poeziile sale au fost publicate în diferite reviste literare din Cipru și Grecia.. A câștigat premii la concursuri de poezie pancipriote, panelenice și internaționale. *Thammolivada* (Mandragoras 2023) este primul ei volum de poezii ("Pajiști"), foarte bine primit de critica literară din insulă și Grecia. În 2026, îl va publica pe al doilea. Este membră a Asociației Scriitorilor din Cipru.

Penelopa

Visele sale au fost furate
de cei pe care îi iubea cel mai mult:
timpul și spațiul ei.

Se întâmplă așa în fiecare noapte,
Penelopa țesând lui Ulise
un cearșaf nou și lung
în care se înfășoară noaptea

(să țină cât mai departe vizita enervantă a
pretendenților ei)

Cățărațoare

Cum aş putea spune cu certitudine
că speranțele mele
vor deveni plante cățărațoare?

În grădini și balcoane-
cu valoarea lor strict ornamentală
veșnic verzi sau foioase
rezistente la fenomene extreme?

Să presupunem
că vor deveni pajiști
arbuști sau ierburi

ori flori sălbatice.

Vedeți,
există și vegetație nativă joasă.

Plimbarea de seară

Chiar înainte de răsărit
ies pe străzi
să mă plimb
însoțită de cei patruzeci și patru de ani ai mei.

Lângă piața goală
ajung pe neașteptate.
Îmi fac puteri
să-i ajung din urmă pe deal
în timp ce ei se întorc spre aleea îngustă
trecând în grabă
pe lângă strada adolescenței.

Îi văd.
Stau în spatele tăcerii
râzând amar
și lasă fire de aur legate
de mâinile copiilor mei.

A doua zi dimineață

mă invită la o cafea fierbinte într-o cafenea
laolaltă cu cei osteniți de riduri

Naștere

Mi-e teamă că într-o o bună zi
poezia mea se va așeza în pânțelele meu
precum un embrion
(băieți și fete se vor naște precum un alt Pegas,
Minotaur, Taifun sau Sirene)

Și atunci îndepărtez politicos cuvânt după
cuvânt, vers cu vers.

Când cortina cade pe un scaun de catifea,
privesc asemeni unui peștișor auriu captiv în
năvod
simțind cum golul din mine nu se mai
frământă.

Lumânări

Îmi plac lumânările-
Flăcări mici, calme
în case de sticlă.

Figuri subțiri
tăcute
încețoșate.

Poartă răbdare sfântă
ridicând
în mâini
tot felul de rugăciuni
până când
se sting
în tăcerea cuiva

Molii

Cuvintele s-au urcat pe umerășele dulapului
meu
căutând praful tristeții
de pe rochiile mele de seară.
S-au ascuns în săculeții cu lavandă
pe care i-am adunat într-o vară la munte.

Murmurul lor a alungat moliile
care se odihneau în eșarfele mele de lână.
și acum coboară înfometate spre sertarul
amintirilor

Cuvintele rămân pe umerășe
ca niște cămăși bine călcate
gata de purtat în duminicile
când două corpuri se vor îmbrățișa
pe țărmul unei mări netrecute pe hartă

Protest

Pe masa groasă de lemn
a cantinei moderne
așez cu respect
preferatele mele cărți de poezie
cafeaua cu gheață
pălăria mea de paie
(versuri în devenire)

Scriu și șterg cuvinte.
Scriu și șterg de fapt absența ta.

Dar cuvintele mele
rămân suspendate
își scot capetele, brațele, picioarele
indignate
ies pe trotuar să respire
demonstrându-și mereu tristețea.

Poezia nu este decât un marș de protest
reprimat.

Dorință

Aș vrea să fii
o poezie de-a mea.

În versurile tale
să-mi atârni temerile

și în elipsa ta
să-mi las speranțele.

Promisiune

Precum focul și fiorul
într-o orhidee
se amestecă
neidentificate
dau naștere în mod repetat
la nori de vapori de vinovăție.

Timpul, copilă,
nu se oprește din alergat.

Umbre mici pe o câmpie
cu amestecuri de plante
mă urmăresc
cu promisiunea sustenabilității.

În mijloc, o sită
curăță solul
laolaltă cu sufletele noastre

Dezamăgire

În sufletul meu
ca o greutate,
stătea privirea lor nedumerită

În urechile mele,
Încă aud
tăcerea amară a cuvintelor

Zi luminoasă

Astăzi e o zi luminoasă.
Ca să o evit,
Îmi îndepărtez lumina din corp
într-o cameră întunecată.

Dar licuricii dimineții
pătrund prin crăpăturile din pereți
pe care vremea lungă le-a săpat.

Și dintr-o dată, în lumina slabă
descifrez o scriere necunoscută
în caiete uzate.
(cred că în ea mi-am scris

toate secretele în anii de ceață)

Ore mai târzii, în amurg,
Ies mai greu.
Între timp, singurătatea mea s-a dublat.
(epuizată, îmi ud grădina până la miezul
noptii)

Praf

Vise neclintite
de-a lungul săptămânilor și anilor.
Cheia este lumina-
Celălalt limbaj pe care puțini îl cunosc.
Ultimul dintre adunătorii de vise gustă
constelația erorii.

Dar tu continui să te transformi în praf-
te așezi peste tot
astfel încât
te inhalez mereu
să umplu golurile din zilele mele.

Fără titlu

Curgând prin zi
Nori plini
cu gândurile mele ascunse.
Un munte răspândește înțelepciunea
timpului.

La periferie, câteva vise
împrăștiate după ploaie
În stâncă, în crăpătură-
speranțele mele

Greșeala

Plec din lumea greșelilor mele.
Acum, la fel de sigură ca rădăcina unui
măslin secular
adânc înrădăcinat în casa sa de pământ.

„Aceasta este greșeala mea”, strig.
De la naștere, îndrăznesc să o port”

Uneori o las să plece
pe marginea drumului,
pe coridor
sau pe strada laterală.
(greșeala mea se întoarce mereu acasă)

Activare

Și dintr-o dată,
Ți-am cerut un stilou și o coală albă.

Privirea ta a activat cuvintele
și, ca un vulcan care se trezește,
am început să scriu.

Am împărțit masa aceea lată de lemn
în momentul plecării tale:
stiloul albastru,
ochii tăi albaștri,
zâmbetul curcubeu...
(aceste „M-am bucurat foarte mult să te
cunosc”-
repetate la infinit
deveniseră suveniruri ale unei duminici
ploioase)

Nu am avut timp să-ți ofer un singur vers.
Nici măcar o urmă apăsată
din emoția mea indefinibilă

Copie

Și astfel, din moment ce
nu te pot întâlni
îți pregătesc copia fidelă
în versurile mele nebănuitoare,
în cuvinte care nu au fost niciodată rostite,
în căldura mâinii mele stângi,
în timp ce țin ceașca de cafea,
(piese într-un act ale imaginației mele)

Zi și noapte caut o mașină de tuns
care să-mi taie rădăcinile,
(cele care cresc
copacul obsesiei mele)

Îmi văd tăcerile plângătoare
coborând scările amintirii eterne.
Nu e vina mea că ele tot cresc.
E vina acelui copil din mine
care încă nutrește iluzii
(repetarea suferinței materne)

Libertate

Cinci, zece, cincisprezece, douăzeci, douăzeci
și cinci...
La naiba și ies la miezul nopții cu un cuțit în
mâna dreaptă și un licurici în stânga.

Dar unde te ascunzi și nu te găsesc?

Îmi spui tot timpul:

”Mergi puțin mai departe

În alee, în tufișuri, pe cărări.

Nu sta blocată în „tarabă” ta,

Închisă în micul magazin cu amintiri expirate...”

Optzeci, optzeci și cinci, nouăzeci, nouăzeci și
cinci, o sută... La naiba, și ies...

Dar tu ești invizibil, ca și cum te-ar fi înghițit
vacanța școlară. (te caută și profesorul pentru
că ai întârziat la ore)

La naiba, de la început...

De la cinci, din nou la o sută...

(am învățat tabla lui cinci pe de rost)

La naiba, și ies pe bulevard cu un cuțit în
mâna dreaptă și o vopsea albă în stânga
ca să-ți marchez ascunzătorile.

Gata.

La naiba cu libertatea asta pentru toți, strig
și trec mai departe...

Chiar dacă

Pentru că mă întrebi mereu
cum se scrie o poezie-
află că există cuvinte
care îți așteaptă docile
undeva în cer
ultima chemare

ca să plouă cu lame tot mai ascuțite
și chiar dacă știi că vei fi rănit
tu le aduni în pumni
și postezi zile întregi de agitație
apoi le așezi pe un pat cu cearșafuri albe
și îi vorbești hârtiei goale:
te încumeți să ridici atât de multă greutate?

iar când locul lor l-ai găsit
te separi pentru o vreme
de lume

Vara lui '74

În vara aceea nu știam.
Nici nu ne puteam imagina
cămășile descheiate,
frunțile transpirate,
pălăriile de paie,
copiii în pantaloni scurți,
plajele din Famagusta,
bărcile din Kyrenia,
mândrul Pentadachtylos...

Toată lumea își lua rămas bun
de la fiecare în parte

*În iulie 1974, a început războiul din Cipru
care a cauzat ulterior divizarea țării

Dacă

Dacă poezia ar putea avea un cap al său
nu uman – ci unul de elefant
cu trompă de pendul
să absoarbă pentru totdeauna
sedimentul pe care îl lasă ziua –

câteva cuvinte înșiruite
(imposibilul acela care distinge
contractia tristeții după o bătaie de inimă
de doar câteva secunde)
ar fi de ajuns
să decojească
– cu precizie chirurgicală –
o alună de singurătate
și în cameră să mute toată vinovăția
să-ți arate un trup de femeie
sau poate o aripă
care intră în panică de fiecare dată
când începe noaptea –
precum un copil abandonat

Lațul

Acum că nu se mai aude nimic
-chiar dacă cineva caută să-ți șoptească:
*Fă-mi puțin loc, Oedip,
și fie, dragă cititorule.*

Eu sunt cea pe care Jocasta a apucat-o
cum un lup apucă o oaie amețită.
Înainte mea, ea și-a îmbrățișat copiii
după soarta ei
(cu mine doar a târât un vârtej în jurul său
până când ultimele vocale s-au auzit
strangulate).

Sunt aici acum
cu cele câteva litere care au mai rămas
să taie soarta cu o sabie
înainte să mă strangleze

Sunt doar un laț
care va vorbi
în locul altora.

Uneori

Uneori tăcerile devin fire –
Încurcături de păr într-un coș de tricatat
Guri cusute fără buze așteaptă o atingere,

Uneori seamăna cu un acrobat –
viermele acela umil fără gură
care respiră doar prin piele

Ademenește întotdeauna cu un cârlig,
dar majoritatea peștilor îl plac.
Mai des, imaginați-vă-l murmurând.

De unde ar putea ști că în final va tăcea
Și nu vor mai rămâne decât cuvintele lui?

Parbriz

Aș vrea să mă fi născut giruetă.
Să cartografiez constant curenții
și cursul vânturilor.
Să mă împart în cadrane –
fiecare la nouăzeci de grade,

și să am ochii marinarilor îndreptați mereu
către mine.

În realitate, exist doar ca femeie-
Iubesc vânturile, le ascult cum îmi ridică
praful
sau îmi strâng ușor rochia.
Le scriu impecabil în caietul meu de
ortografie:
Levantes, Ostria, Garbis Occidentes,
Tramuntana.

Apoi să ridic pânzele și să plec...

Prezentare și traducere de
LEONARD POPA

◆ IVAN POZZONI (Italia)

Ivan Pozzoni s-a născut în Monza în 1976. A introdus subiectul *Drept și literatură* în Italia. A publicat eseuri despre filosofii italieni și despre etica și teoria dreptului în lumea antică; a colaborat cu numeroase reviste italiene și internaționale. Mai multe culegeri de versuri au fost publicate între 2007 și 2018: *Underground* și *Riserva Indiana*, cu A&B Editrice, *Versi Introversi*, *Mostri*, *Galata morente*, *Carmina non dant damen*, *Scarti di magazzino*, *Qui gli austriaci sono più severi dei Borboni*, *Cherchez la troika* și *La malattia invettiva* cu Limina Mentis, *Lame da raso*, cu Joker, *Il Guastatore*, cu Cleup, *Patroclo non deve morire*, cu deComporre Edizioni, *Kolektione NSEAE* și *Lo Stato Pontificio*, cu Divinafolia. A scris/editat 152 de volume, a scris 1.000 de eseuri, a fondat o mișcare de avangardă (NeoN-Avanguardismul, susținut de Zygmunt Bauman). Versurile sale au fost traduse în 30 de limbi. În 2024, după șase ani de retragere totală din studiile academice, reintră în lumea artei italiene și fondează colectivul NSEAE (Nuova socio/etno/antropologia estetica) [<https://kolektivnenseae.wordpress.com/>].

CARMINA NON DANT DAMEN

Nimănui nu-i pasă de istoria unei monede
două fețe nu atât de îndrăznețe încât să fie văzute una în cealaltă față de tutun:
pe de o parte efigia unei regine,

auster, drapat în sete și însetat de pânză,
pe de altă parte, imaginea unui menestrel, îmbrăcat într-o manta de pământ,
înconjurat de tristețea de aur a cântecelor de război.

Magia iubirii se transformă în monedă
două mâini, aranjate una cu grijă și alte meserii,
strânge mâinile și două fețe, doi ochi metalici
ieșiți din reliefuri de cupru,
în viață, îmbrățișat, suspendat în gol,
este cel care observă atractivitatea unui tărâm
unde râurile curg libere, florile zâmbesc,
îmbrăcat în păduri și fructe pentru totdeauna,
când celălalt privește în iad...

Arta mea este neputincioasă
pentru a arunca astfel de vrăji influente
să țină două fețe suspendate în gol fără timp,
amestecate în forjarea celor două lumi
într-o singură lume în care minstrel
și regina austeră să se armonizeze bine.

Minstrel, continuă să cânti
cântecul tău inutil cu inima frântă,
așteptând fragmente de lacrimi
se întorc în circulație
În sângele unei iubiri pe jumătate moartă.

JURNALIȘTII

Pe site-ul Corriere della Sera
este marquette (în)demn de Gazzettino di Valmadrera,
freelance webetic, care nu a avut niciodată nenorocirea de a lucra,
fabrică bucați pe care nici măcar Baget Bozzo pe altar,
într-o urmărire neobosită a știrilor false și a lingurii cu fiecare inserție,
a bătut, la un kilogram pe bucată, drumul care duce la Studio Aperto.

Este aceeași categorie care interviuează insistent
nacele efericit în timpul unui cutremur,
fără suferință, ca omolog, în stradă,
aplicarea pe botul unui enteroclim copios,
să fii capabil să raționezi cu cineva care trăiește
cu privire la numărul de fonturi din sala de presă
considerând demnitatea umană la modă,
este ca și cum ai face Cicciolina să conducă un camion cu pompă.

Cineva va putea vreodată să explice unui om de cultură,
un plin de viață într-o editură de piață de caricaturi,
victimă a hipertrofiei de a oferi articole fără întrebări,
această independență și acest adevăr nu se potrivesc cu lexiconul horticulturii,
houdini îndrăzneț al neo-sofismului utilitarist
odată cu prăbușirea mecanismelor de publicare hiper-capitaliste,
în sfârșit, vor rămâne în lenjerie,
demolat de disprețul de a fi fost «journalist».

GENERAȚIA BOMBARDATĂ

„Bivaccando” printre barduri fără nume, plăci de sondare transfixate prin răsuciri de durere de
dinți,
cheamă monștri mascați de durere și angoasă sub bombardament
pietoni funambuli, pricepuți pe șirurile de încântare sau deziluzie,
stele în mișcare intermitent.

Evitarea dorințelor spectacolului Maurizio Costanzo,
începând cu anii optzeci, coborâm pe stradă să cântăm,
și să fie încărcate ca animale de baterie, și,
fără să cedeze vreodată trădării
creat de oameni de stat care sunt străini de orice jenă.

COOPERARE INTERNAȚIONALĂ

Cooperarea internațională a fost realizată de ministrul de Interne galben/verde,
flota franceză dispersând bărci de imigranți din Africa destinate Marsiliei,
deviindu-le spre Lampedusa, și, într-o explozie de prietenie, Salvini, fără tunball
X-MAS-ul tovarășilor UE care nu acceptă cetățeni din afara UE i-a ținut doar în așteptare.

Consiliul UE al Mafiei, Germaniei, Țările de Jos, Luxemburg și SUA,
a tunat: ‘France a acceptat 15 cetățeni din afara UE, restul de 3.000.000 în Lampedusa’,
franța, iar Statul Papal Sicilian a creat un lagăr de concentrare, în mijlocul țipetelor ONG-urilor
noi, seria B a UE, ridicăm mâinile, Australia mitralierele oamenilor din Hong Kong.

Din păcate, acesta este momentul absurd al prieteniei internaționale,
falșii mediatori culturali albanezi sau americani cu o educație de clasa a treia depopulează,
cine ne obligă să ascundem toporul de luptă al artei militante,
fără să-mi dau seama, ascund toporul în spatele meu și, la momentul potrivit, tai.

Adevăratul intelectual are datoria de a fi incorect din de vedere politic, cum ar fi cafeaua fără
caimac trebuie să subliniem că 3.000.000 cetățeni ilegali din afara UE, din Italia sunt numărați
handicapați,
mecanismele autiste ale statului nostru, abandonând migrantul la orice capriciu,

nu înțeleg cultul ospitalității dacă imigrantul dorește Franța și îl blochează în Nisa, l-au pus, după ce au trecut granița, în camioanele Jandarmeriei și l-au dus înapoi la Ventimiglia, pe teritoriul nostru național, dacă eram ministru de Interne, ițherged aș fi declarat statut de gherilă.

La situația sociologică nu scapi, tu artist idiot care scrii despre dragoste și îmbrățișări, unui anarhist îi este greu să găsească motiv de a ridica ziduri americane împotriva mexicanilor și a naziștilor maghiari, la mizerabilele lagăre de concentrare ale celor doi libieni, păstrăm toată Africa acasă, ținem toată Africa acasă, acordând subvenții și condamnând cetățenii la foamete în absența venitului fiecărui cetățean, Di Maio s-a bronzat la soare, avem conte în afară de proiectele de inginerie miliardare, eliberați toată Africa din Sicilia și dărâmați podul.

DINCOLO DE CUTIA DE SCLIPICI

Cercetările mele privind forma scrisului se ridică deasupra Cutiei Brillo, aruncă versetele mele în seif ca și cum ar fi la Fort Knox, start-up-ul, repetarea, reproducerea dau viață închisorii originalității dintre editorii seculari ai revistelor care au uitat toată abrazivitatea, pe de altă parte, se știe că protezele nu trebuie solicitate prin concepte inteligente, prin forța de a accepta versete canine carmine, acceptăm numai la dinții lor, dacă noi, adolescenții de patruzeci de ani, suntem pe dieta profesorului Birkermaier ar fi timpul ca ei, copiii de opt ani, să se diagnosticeze cu un pic de Alzheimer.

Moda actuală a criticului este de a lătra împotriva succeselor minimalismului milanese sau roman, *inn isteses*, și noi, fantome ale celor 70', în căutarea spațiului minim râvnit, pentru a schimba lumea, am găsi forța energetică a unui maximalism convenabil, pentru a citi anumite versete în endecasillabi rolliani, în 2016, ne simțim victime ale unei odisee în strâmtoare, și pedeapsa generațiilor noastre fără viitor este să facem avangardă la patruzeci de ani cu intenția de a pretinde un Lebensraum care nu ajunge în Anschluss, noi, Heermanns, condamnați de flexibilitatea de a nu înflori niciodată în arimanni, ne trezim redobândind cateterile vechilor specialiști în clus trobar.

Ce trebuie să facem pentru a ne atinge cele cincisprezece secunde de faimă arătați măgarii noștri pe Barbara D'Urso, editați coloanele culturale ale L'Unità sau rime patentate pe care voi, muritorii, nici măcar nu ați îndrăzni să vi le imaginați câinele de lătrat nu doarme și nu doarme – așa cum ne-ați dori – nu ne ajută să mușcăm, este trezit de mângâierile unui emir – Frumusețea adormită târzie modernă – de cocaină disponibilă pentru a suga gal US de aur negru ca o pompă de benzină doamnelor, transsexualilor și domnilor „annuntio vobis gaudium magnum” basmul s-a terminat, generații dincolo de Brillo Box vor fi lăsate să se înjunghie pe resturile de sub masă.

(traducere de Mirela NECULA)

ASTĂZI ESTE ZIUA IUBIRII

Astăzi este ziua iubirii și noaptea urii,
căci pe rănile mele de britanic albastru trebuie să torni litri de tinctură de iod,
de doi ani te trag dintr-un cazino în altul
ca și cum am fi despărțiți de densitatea zidului Berlinului,
și, pentru a-l sări, iubirea mea, ne-ar trebui un aviator
impermeabil la loviturile aspre ale mitralierelor.

Nu, Prințesă, nu suntem Neruda, Lorca, nici măcar Prévert,
mai bine, căci dacă am fi ei, am ajunge pe spatele unui tricou,
în sistemul vedetelor artei, ieri era Majakovski, azi e Yevtushenko, mâine va fi Tranströmer,
eu și tu rămânem și ne lansăm în cer cu energia drastică a unui booster,
nu a existat un ieri, nu există un azi, nu va exista un mâine
între stele nu răsună înmărmuriți motoarele avioanelor.

Astăzi este ziua iubirii și noaptea urii,
trebuie să ne îmbrăcăm în costum de scufundare și să ne prefacem că suntem artiști anaerobi,
să ne ținem respirația și să respirăm ceea ce ținem în noi,
anoxia cerebrală a celor din jur nu permite plângere,
ascultă-mă, e mai bine să te convingi să încetezi să respiri,
poate, să te alături idiotismului în expansiune nu va fi un lucru rău,
lanțul ți-l pun la gât dacă te adaptezi la zgarda lor.

Ai reușit să mă faci să scriu douăzeci de versuri fără trivialități,
m-ai obligat să îmi mențin, fără mult nivel, forța gravitațională,
gravis, din etimologia latină sau din sanscrită gur-ús,
și mă faci să mă chinui să potrivesc în rimă gur-ús cu virus,
sanscrita tolera varianta de a da drumul gur-ús,
iar milaneza, în schimb, se aplica la a face barba Negusului,
în jurul autobuzului conquibus (pecunia non olet).

Lumea ne-a obligat să bârfim, fără reguli,
să muncim, fără reguli, să îmbătrânim, fără reguli
ca un Saturnin și un Glaucus condamnați să usuce țiglele pentru a fi lipite,
fără prea multă convingere, pe acoperișul Curiei Hostilia
așteptând să fim lapidați după ce am comis o nimica toată:
tu scrii poezie în proză și eu proză în poezie,
ne compromitem pentru a obține beneficii
și dăm dracului această poezie.

(traducere de Oana NOORANI)

BALADA LUI LUIGINO. CASA DE ECONOMII

Luigino, șazeci și opt de ani, a murit ucis,
sugrumat de un decret de salvare a băncii, inventat de un stat
victimă mereu interesată a fricii de sancțiunile stabilite de UE prin ordonanțe,
stat nepăsător, pe de altă parte, că sancțiunile vin de ani de zile în absența vreunui venit
din cetățenie,
un stat mafiot care sare în apărarea băncilor,
încât cetățenilor nu le rămâne decât să tot aștepte intervenția grupului Malebranche,
în Bolgia delapidatorilor sistemului de credit italian, cum ar fi în cazul Băncii Etruria
130 000 de fraieri pentru a salva banca și, între nouă sau zece șmecheri, să se împartă feliile...
harbuzului.

Simplu angajat la Enel, Luigino, nu manager de filială de holding,
mergeți voi să aflați diferența dintre o obligațiune obișnuită și una subordonată,
căci dacă cineva, fără știrea sa, este răspunzător pentru datoriile unei mari corporații,
cel puțin ar trebui să aibă dreptul, o dată pe an, să ia un brunch într-un Ferrari,
Ferrari, sau Jaguar, anume al CEO-ului expert în escrocherii,
care dacă ar fi fost japonez, și-ar fi schimbat spânzurarea în harakiri,
dar european sau american fiind, a dat rușinea pe sfidare,
continuând, sub un nume nou, să colecționeze medalii pentru speculații frauduloase.

Luigino a murit cu o frânghie în jurul gâtului
ca milioanele de nenorociți meniți sacrificării,
cu un simplu click dintr-un buncăr din Berlin sau Londra, super-capitalul
șterge o viață întreagă, transformând consumatorul într-un porc,
nimic din consumator nu este aruncat, consumatorul consumat este azvârlit
în Califat, unde durează doar trei minute pentru ca un occidental să fie măcelărit,
nu șazeci și opt de ani, sfâșiați de alternanța de salvare sau recapitalizare internă, ca la
slot-machines,
tel disi mi, bilött, inn tücc ball ar fi concluzionat, cu un aer serios, bunica mea Ines.

TOATE SUNT PROSTII

Noile directive ale Uniunii Europene, Deutschland über alles,
dirijează diriguitorii fiecărui stat membru să doftoricească herpesul
băncilor falimentare, cu banii oamenilor cinstiți,
care nu au nimic de-a face cu consiliile de administrație ale băncilor.

De la începutul anului a intrat în vigoare infamul *bail-in* bancar,
de interpretat cu Codul Penal în mână dreaptă și cu un dicționar în stânga,
oricare raționalizator – rasă de epocă abjectă – va trebui să golească flacoane sedative de En,
în spaima că plutocrații ne aplică cele „cincze pippii” ca-n filmul hardcore al lui Belen,
orice acționar, deținător de obligațiuni subordonate, sau obișnuite, deținător de cont curent,
dispus să rămână fără chiloți cu nonșalanța naturistului abuzat,

își va simți drept purgativ ambiția de a nu contribui la creșterea consumului pe credit tot așteptând descoperirea fondurilor lor interbancare de protecție a depozitelor.

Acesta este un truc al Uniunii Europene cu adevărat hiperliberal, acoperirea găurii bancherului cu gaura din fondul titularilor de cont curent, toată lumea este capabilă să se servească de fondul altora salvarea milionarilor cu banii amărăților nu e o treabă pentru ageamii, după ce și-au tranșat tortul, dau vina pe prăbușirea bursei din Kuala Lumpur, pe când salvatorii aplică strategia vicleană a Celor o Mie, a contelui Cavour. Să le înțelegem bine conceptul: dacă măcelarul Garbatella ajunge mofluz, cei care au cumpărat caciotta și mortadella vor fi implicați și ei în datoriile lui?

DEASUPRA BĂNCII LOCUIEȘTE CEO-UL

Mi se cere din toate laturile patruleterului Villafranca să încetez să mai latru disonant peste cantilena băncii: „deasupra băncii, locuiește directorul administrativ, fără bancă, directorul administrativ crapă”; de îndată ce acaparez și eu niște piețe, prăbușirea Wall Street izbucnește, iar atunci când, în disperare, mă retrag, uite că piața urcă, și e de neoprit creșterea acțiunilor, demarată cu viteza ascensională a unui Messner, cum mi se calamitează mie portofoliile, nici măcar Mesmer nu mi le-ar magnetiza așa.

Am impresia că am reușit să devin o armă de distrugere în masă pentru că dacă pun mâna pe 10 € pentru a-i investi, în zece zile indicele FTSE scade, solicit consortiului european de multinaționale, cu sediul la Berlin, să-mi acorde mai multă încredere dacă mă finanțezi pot îmbunătăți încercarea ta de a distruge Grecia, nu este nevoie ca Troica să amenințe cu exploatarea nedemnă a obligațiilor contractuale dă-mi un fond JPMorgan să-l am în grijă și voi transforma 1.000 de euro într-o drahmă, fără a mai fi nevoie să se trimită forțele aeriene militare la Atena, investește în vreuna din afacerile mele, care îți pare mai convenabilă.

BALADA INCORECTITUDINII POLITICE

Dacă ajungi electrocutat pe drumul Damascului în condițiile actuale ar fi logo-ul unei rachete rusești, eu, fructul unei Madone visate de un măcelar din Bergamo scriu, iau maalox, compun versuri în acid de reflux, nu mi-e sete de faimă, nici foame de lux, cu sintagme neșlefuite nu tipăresc legitimația de «poet», în Italia, reforma pensiilor a lui Fornero a crescut exodul creierelor, cei ce rămân ori sunt fără cap, ori se agață de Bacchelli.

Damasc, metaforă a tranziției, orașul nabateenilor,
astăzi victimă a transformării grenadelor de mână în gologani,
multinaționalele Armamentului studiază marketingul răniților
multinaționalele farmaceutice studiază marketingul bolnavilor malnutriți
multinaționalele Uniunii Nord-Europene studiază reducerea datoriei
națiunilor din sudul Europei, care se transformă în tabere de refugiați,
multinaționalele acestui rahat studiază cum să acopere filmul oribil și dur,
relocarea mulțimilor de rătăcitori fără adăpost de pe străzile din Milano.

Biserica Catolică universală se luptă cu adopțiile gay, atât de mult
încât bancherii IOR se comportă violator cu găurile conturilor noastre curente,
indulgență față de navete, contrabandiști și bișnițari, iar italianul îi duce în spate,
ar fi destul a descărca 300.000 de sirieni falși în Piața Bazilicii Sfântul Petru
bunul papă Francisc să-i ajute pe toți, cu aurul sacru al credinței,
pentru că dacă Padre Pio ar fi fost pe tron, ne-ar fi dat o reacție aspră,
un șut în fund în fund prizonierilor libieni, cazați la hoteluri, care cer și Wi-Fi,
și un venit de cetățenie italianului ce doarme-n mașină, ruinat de eternii păpușari.

Dacă ajungi electrocutat pe drumul Damascului
sau a] ești Paul din Tars, sau b] ești CEO-ul Esso,
în țara jucăriilor, Italia, ei te orbesc cu acțiunile Monte del Pasco
Pinocchio, vai, cu arta-i de a se masturba a ajuns un prost,
în Paschi, flux-reflux bancar amețitor, te regulează furându-ți orătăniile,
dar echilibrul creativ al multinaționalelor nu-i niciodată socotit o crimă,
dacă Monti te juipoaie sau te lasă fără zece berbeci, nu te enervezi,
din tombola celor care te-au legat vei fi miluit cu o factură fiscală.

(traducere de Camelian PROPINATIU)